

תמוז תשפ"ד

מכתב ברכה

לפני ארבע שנים בערך, הרבנית החשובה שתחי', הביאה אלי פירוש של הגאון הגדול הצדיק המקובל ר' יצחק הוברמן זצוק"ל, על התורה, מכיון שהוא כתב שהוא יתפלל בעד כל מי שיגיד מהדברי תורה שלו לאחרים, ודבר פשוט וברור שיש כח רב לתפילות שלו, ובמיוחד לענין זרע של קיימא. ומלבד הענין הגדול הזה, כשראיתי את הדברי תורה שבספר, טעמתי והרגשתי כמה נעימים הם, ושידע הגאון מחבר זי"ע לפרש דברי תורה בעמקות נפלאה. ולכך כל יום בחרתי קטע מהדברי תורה שלו, וקראתי לשלושה אנשים ואמרתי להם דברי תורה מהמחבר זי"ע, והם נהנו הרבה מאוד.

ובנוסף לזה ביום היארצייט של המחבר זי"ע אמרתי דברי תורה של המחבר לכל תלמידי הישיבה הקדושה. ואני עליתי לציונו הקדוש להתפלל. ואספר דבר מענין, שבשנה הראשונה שעליתי לציונו הקדוש זה היה כשירד גשם חזק קרוב לשקיעה, והגעתי להר המנוחות, ולא ראיתי אף אחד שאוכל לשאול אותנו איפה הציון של המחבר זי"ע, אבל ברגע האחרון לפני השקיעה הקב"ה שלח אלי צדיק שלא היה רגיל להסתובב שם, והוא לקח אותי כשירד גשם שוטף להראות לי הציון, וראיתי שהקב"ה מסייע בידי בגלל שלא התייאשתי מהישועה.

ודרכו של המחבר זי"ע על התורה הוא שכתב דברי תורה על דרך הפרד"ס, כלומר שלפעמים מפרש על דרך פשוט ולפעמים על דרך רמז דרש וסוד, ולכך אדם שחסר לו ידיעות בקבלה, אינו יכול להבין דברי הצדיק מרעננה זי"ע. ולכך הרב הגאון רב דניאל יעקב גלאטשטיין שליט"א רב דקהילת תפארת מרדכי סידערהורסט נוא יארק מרביץ לעדרים תורה ויראת שמים, מחבר ספר מגיד הרקיע על התורה ומועדים, בירר וליקט מתוך הספר "בן לאשר" דברי תורה שנכתבו על דרך הנגלה שכל אחד יכול לטעום ממתיקות תורתו של המחבר הצדיק זי"ע.

וצריך לדעת שכל הסגולות אינם יכולים להועיל אא"כ האדם מאמין בה' ואינו מתייאש מלהוושע, וצריך האדם לומר להקב"ה מכיון שאתה אב הרחמן ורוצה שאהיה שמח, לכך אני מבקש ממך שתכניס אותי להיכל הרחמים ששם אין שום חטא נכנס, ותתן לי את מה שאני צריך, וכשאתם מתפלל ומאמין בה' ואינו מתייאש, אז זוכים לישועה.

ואברך את הרב הגאון הרב דניאל יעקב שליט"א שיזכה להרביץ תורה מתוך שמחה, ומנוחת הנפש, ויזכה להוציא לאור עוד ספרים לזכות את הרבים, ולהגדיל תורה ולהאדירה.

ויהי רצון שזכותו של המחבר תעמוד לכל יראי שמים.

ברכה

צבי קושלבסקי

צבי הירש קושלבסקי

יצחק דוד אלטר

בן לאדמו"ר הפני מנחם זיע"א מגור
ראש בית תלמוד להוראה-גור
בני ברק

בה"י אלו משׁב

אבוא בשורות מעלות להתיק טובה אברג' ה' ב' יא ילקד גמטסטין
שא"ט"א, יב ואב"י מלה בק"ק מלאות מודי בנואיאורק י"ו.
לשאו אבו וזה קצתו אבדלים דברי-תורה ומחברים
מנהג"צ מנה"י פורמאן פרי מרענע זצ"ל מה שפריק
יצקיע מרע"ג ה' מודי א"י גמטסטין זצ"ל שה' דידיא גמא.

ויני כפי ורבי בשלצרים כמ יקי ומבי ה' כרי מרענע
ה"ו אב"י כבול"ק מ"ר ובקנט אצל כ"ק דאבו פאפא"ר
הבית ישאל ז"ע להמש"ח אלו כפ"ע ישאלו וכדו
כאחד ממש"ח פאר.

אבואי לעולם גדולה אביא פמביו
אדלים שה' זמ"ד תורה ושא גמ ממק
כפוק וצלות מ"א.

צ"ח ב"ב א"י

מכתב ברכה

מאת הרה"ג ר' דוד אברהם מנדלבוים שליט"א

מח"ס פרדס יוסף החדש עה"ת ועוד וראש מכון מורשת חכמי פולין

בס"ד

יום ה' יא באלול לסדר "למען יטב לך והארכת ימים" תשפ"ה

הובאו לפני גליונות מספר יקר ונפלא, ששמו נקוב עליו "ברכת הצדיק", ובו דברי תורה מתוקים ועמוקים מהגאון הצדיק המקובל רבי יצחק הוברמן זצ"ל מרעננה, שאסף וערך מעשה אומנות, מעלת כבוד ידיד נפשי היקר והנעלה, פה מפיק מרגליות, הגאון מוה"ר דניאל יעקב גלאטשטיין שליט"א, רב ומרביץ תורה בק"ק "תפארת מרדכי" בניו יארק. אשר זקיננו, הרה"ג מוה"ר מרדכי לייב גלאטשטיין זצ"ל היה מאוד מקושר להגה"צ מרעננה, ועקב זה יש ליד"נ רגש מיוחד לאמרות קודש אלו.

והנה הסכמה על אמרות קדושות כאלו, גם מהגה"צ הנ"ל וגם לרבות שמביא אוצר של אמרות קודש שזכה לשמוע מגדולי ישראל שהסתופף בצילם, ביניהם כ"ק אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זיע"א ועוד. היא אך למותר. ולא נצרכא אלא לברכה מקרב לב למע"כ ידי"נ מוה"ר דניאל יעקב שליט"א, שיזכה להמשיך בהרבצת התוה"ק בכתב ובע"פ, וזכות הגה"צ מרעננה זצ"ל תעמוד לו ולכל המעיינים בספר הקדוש הזה, להתברך בכל טוב כל הימים.

הכותב וחותם לכבוד התוה"ק ולומדיה

דוד אברהם מנדלבוים

דוד אברהם מנדלבוים

הוד והדר פעלו וצדקתו עומדת לעד

מוקדש לדורות עולם

לכבוד הורינו היקרים נישא עינינו

חס לבנו בהגיגנו ינחיל עת ישר הורנו נזכור להאחיל

הננו להביע הוקרה להורינו היקרים שגדלנונו במסירות ובאהבה

הר"ר יענקל ומרת ג'ודי האס לאורך ימים ושנים טובות בבריות גופא ונהורא מעליא

הר"ר יוסי ומרת רלה ווינרעב לאורך ימים ושנים טובות בבריות גופא ונהורא מעליא

מצבת זכרון לנשמות זקנינו האהובים שהעמידו אותנו בקרן אורה וזכרם לא ימוש מלבנו למען ידעו דור אחרון על אודים מוצלים מאש, שעברו את אימי המלחמה בשנות הזעם, שיכלו את בניהם ה"ד", הצדיקו על עצמם דין שמים באמונת אומן ושינסו מתניהם לבנות את ביתם על אדני התורה והיראה כשאבלם בלבם וצהלתם בפניהם.

זקננו

הר"ר שמואל פישל בן ר' אברהם האס ז"ל

נלב"ע כ"א אייר תשנ"ו

טעם חין אשר אקרא בגרון זכרה לי עד לדור אחרון כיבד את ה' מגרוננו בכל עת מצוא כעובדו לפני התיבה ובקריאת התורה איש טוב עין ואהוב על הבריות שהיו נהנין ממנו עצה וטושיה.

מנב"ט זקנתנו

מרת בלימה בת ר' שמואל אליהו ע"ה

נלב"ע כ"ח אדר ב' תשנ"ה

אשת חיל מי ימצא, פרשה כפה לנוקמים. גודעו בשערים מעשיה בעשיית חסד וביקור חולים.

זקננו

הר"ר מרדכי בן ר' משה דוידוביץ ז"ל

נלב"ע כ' מרחשון תשמ"ז

היה דבוק ומקושר בלוג"ח בצדיקי בית וויז'ניץ. ניצל בחסדי ה' ממחנה אושוויץ. קיים בעצמו לית אנא מוכר סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' ובנה את ביתו מחדש בעיר טורונטו. רודף צדקה וחסד בכל נפשו ומאודו.

ומרת הדסה נעכא בת ר' צבי מנחם ע"ה

נלב"ע ר"ח תמוז תשפ"ד

מניצולי השואה אשר חיתה כל ימיה בשמחת חיים, והיתה אסירת תורה להשי"ת על מתנותיו המופלאות זכתה לראות חמש דורות יפים של אידישע נחת והחזירה בצאצאיה ערכים של אמונה ובטחון בהשי"ת תוך נדיבות וחוסן רב, אשר הם השראה ונר לרגלינו.

זקננו

הר"ר אלימלך בן ר' יוסף ווינרעב ז"ל

נלב"ע ו' אייר תשס"ז

ומרת גיטל בת ר' אשר אנשיל ע"ה

נלב"ע ו' טבת תשל"ו

נהנו מיגיע כפיהם, משאם ומתנם כאמונה ונקיות כפים. היו מופת לרבים לנשיאה בעול עם חבריהם ביתם ולבם היו פתוחים כאלם בימות החול כבשבתות וימים טובים לכל דכפין ולכל איש מר נפש.

זקננו

הר"ר שמעון בן ר' משה סטרום ז"ל

נלב"ע י"ד אלול תשס"ג

חכם לב לוקח מצוות אשר ידו היתה פתוחה לכל נצרך, אוד מוצל מאש, נשאר נצר יחיד מכל משפחתו שבפולין והמשיך במעשיו את מסורת בית אבא. רהים ומוקיר רבנו. קידש שם שמים בכל תהלכותיו.

ומרת ריבה בת ר' שמשון יוסף לייב ע"ה

נלב"ע כ"ב אייר תשפ"ג

נולדה בצ'כוסלובקיה למשפחת אביש החשובה. סבה היה תלמיד מובהק של הייטב לב. מניצולי השואה בהיותה תופרת מקצועית עבור הגרמנים ימ"ש והמשיכה במקצועה גם לאחר שחרורה.

נזכור אותה תמיד בזכות חיוכה החם ומילותיה הטובות לכולם ואמירת תהלים כמשך כל שעות היום אנשים היו באים אליה להתברך ונתנה לברך את כולם זאלסט זיין געבענטשט ביז 120 שנה.

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

מוקדש על ידי מוה"ר רבי יצחק מנחם האס שליט"א וזוגתי מרת גיטל רייזל תחי'

וילדיהם: שמעון, מרים, אלימלך לאורך ימים ושנים טובות

תוכן הענינים

א	פתיחה
ד	תולדות

בראשית

טו	בראשית
----	--------------

קיום מצות פריה ורביה תחילה (טו) ♦ העולם נברא בזכות התורה והשבת (טו) ♦ רמז לשלשת בתי המקדש (טו) ♦ כיבוד אב ואם בראשית התורה (טו) ♦ תיקון הבריאה על ידי ישראל בגלות מצרים (טו) ♦ לב טוב היא המעלה העיקרית (טו) ♦ בזכות משה רבינו שקבלנו תורה על ידו נברא העולם (טו) ♦ הצדיקים העוסקים בתורה מבטלים קללה מעם ישראל (טו) ♦ הקב"ה נותן את הארץ למי שיכול לתקן אותה כראוי (טו) ♦ המשכת השפע בעולם על ידי עם ישראל הלומדים תורה (יז) ♦ הבריאה מסייעת למי שמקבל על עצמו את עול התורה ומצוותיה (יז) ♦ בזכות הענוה זכתה אות א' לפתוח ב'אנוכי' (יח) ♦ הקב"ה חפץ במעשיהם הטובים של צדיקים יותר ממעשיהם הטובים של רשעים (יח) ♦ ורוח אלהים - רוח חזקה (יט) ♦ הבדלת אברהם מתרח (יט) ♦ אפילו שנגנו האור אפשר להשיגו על ידי לימוד תורה בקדושה (כ) ♦ הבדלת המים לעולם רק אחרי המבול (כא) ♦ הרקיע הוצרך לחיזוק בגלל זעקת המים התחתונים (כא) ♦ אליהו מחבר בין עליונים ותחתונים (כא) ♦ הבוכה בשעת תפילתו זוכה לשפע ממקום נסתר (כב) ♦ הקב"ה שאול לספק לישראל צרכיהם ולפטרן מכל עונש על ידי קבלת התורה (כב) ♦ נערה שלא קלקלה זכתה להקבע בין הכוכבים (כב) ♦ אכילת דגים נותנת באדם כח לפרות ולרבות (כג) ♦ בבריאת האדם עיקר הבריאה נרמז שיתוף מדת הרחמים (כג) ♦ על ידי שמירת ברית קודש ניתן כח לבטל את גזירות הקב"ה (כג) ♦ גם בזמן הגלות נשארה לישראל ממשלה על הדגים (כג) ♦ סדר בעלי החיים בפסוק לפי קושי שליטת האדם עליהם (כד) ♦ השייכות בין 'כתנות אור' ל'זהנה טוב מות' בתורתו של רבי מאיר (כד) ♦ באור ובאדם יש גילוי אלוקות ביותר (כה) ♦ שמו של האדם הוא חיותו (כה) ♦ משה רבינו זכה למדריגת חיה ולא למדריגת יחידה (כו) ♦ עצת הנחש היתה לשנות יין מעץ הדעת לפני כניסת שבת (כו) ♦ על ידי עצת חוה נהפך היין מטוב לרע (כו) ♦ כיצד עבד אדם הראשון ביום נישואיו הרי אסור במלאכה (כו) ♦ לפני חטא אדם הראשון לא היה איסור ערלה (כו) ♦ אילו האשה לא היתה ננסרת מאדם הראשון לא היו חוטאים בעץ הדעת (כו) ♦ המדבר ומקבל לשון הרע מפסיד מצוותיו ותורתו ואין לו עזר כנגד היצר הרע (כח) ♦ בשעת הזווג צריכים להיות שניהם ערומים (כח) ♦ על ידי מעלת הבושה האדם מתקן את סיבת חטא אדם הראשון ונמנע מחטא (כח) ♦ כיצד הנחש היה בגן עדן כדי לדחוף את חוה (כט) ♦ כוונת אדם הראשון בחטאו היתה כדי להגיע למעלת בעל תשובה (כט) ♦ בעל תשובה צריך לחזור בדרך אחרת מהדרך שיצא בה (ל) ♦ ביאור טענת אדם הראשון שהאשה נתנה לו ותשובת ה' אליו כי שמע לקול אשתו (ל) ♦ ביאור קללת הנחש כמה שעיבורו שבע שנים (לב) ♦ רחל אמנו שהיתה כל ימיה בצער היא התיקון של חוה (לג) ♦ ללמוד תורה גם כשחטא והרשיע משום שהיא עץ החיים לאחוז בו (לד) ♦ הולדת קין מכח זוהמת הנחש (לד) ♦ הצער לעולם שהביא קין נגרם מכך שאדם הראשון לא המתין בזיווגו (לד) ♦ הבל לא היה שייך לעולם הזה (לד) ♦ הבל מסר נפשו להביא קרבן בהמה (לה) ♦ כוונת קין בקרבנו לא היתה לשם שמים (לה) ♦ הטעם שאונקלוס לא תרגם את התיבות "ואליך תשוקתו ואתה תמשול בו" (לו) ♦ על מחזיקי התורה לא לדקדק האם התלמיד חכם לומד לשמה (לו) ♦ דמי זרעו של הבל צעקו על רצונם לעבוד את ה' (לו) ♦ הארץ נתקללה

ולכן אינה יכולה לומר שירה אלא בשבת (לז) ♦ ביאור האותות של קין, אות ו', צרעת וכלב (לה) ♦ שבת מסוגלת לתשובה כי היא 'יומא דנשמתא' (לה) ♦ החידוש הגדול בתשובתו של קין (לה) ♦ הריגת הבל נתקנה על ידי חנוך (לט) ♦ מי היתה נעמה אשת נח (מ) ♦ האם היתה מחרישה לפני נח (מ) ♦ טעות נשותיו של למך (מא) ♦ הטעם שפירש אדם מאשתו מאה ושלושים שנה (מא) מאדם ומאברהם יעקב ויוסף נחסרו שנים שנתנו לדוד (מב) ♦ המעשים הרעים מצרפים צירופים לרעה ח"ו (מב)

נח..... מג

המייחד את שם הויה בכל מילואיו נוח לו שנברא (מג) ♦ נח נולד ללא שליטת היצר הרע ולכן מצא חן (מג) ♦ בנין העולם או על ידי פריה ורביה או על ידי חכמת התורה ולא על ידי חכמות חיצוניות (מד) ♦ נח ניצל בזכות תולדותיו אלו האבות שיצאו ממנו (מה) ♦ רמז לעוג שישב על התיבה (מה) ♦ מדוע נזכרה המילה 'תיבה' פעמים רבות (מה) ♦ בנח היו ניצוצות מנשמתו של משה רבינו (מו) ♦ רמזים במדות התיבה (מו) ♦ שלש דרגות בתפלה (מו) ♦ נח היה צריך לטרוח לאסוף את הבהמות שהביא לקרבן (מו) ♦ לנח היה מותר לאכול לפני שהאכיל את החיות בתיבה (מו) ♦ האדם עושה את ההשתדלות שלו מלמטה והקב"ה משלים את המלאכה מלמעלה (מו) ♦ בני נח ונשותיהם היו צדיקים גדולים (מח) ♦ הטעם שבבהמות כתוב 'איש ואשתו' ובעופות 'זכר ונקבה' (מח) ♦ אין חדש תחת השמש (מט) ♦ הדגים לא נכללו בחטא אדם הראשון ולא בחטאי דור המבול (מט) ♦ מעיינות תהום נבקעו גם בארץ ישראל (מט) ♦ נח נשאר בלי רכושו ובוהה התכפר לו מה שלא הוכיח את בני דורו (מט) ♦ נח הוכה על ידי הארי כיון שחשד בעורב שלא כדין (י) ♦ ניצוצות הקדושים שבבהמות (נא) ♦ זכות אברהם שקראו לקדוש ברוך הוא 'אדון' השקיטה את מי המבול (נא) ♦ נח הוסיף סייג על דברי הקב"ה ומחמת זה נכשל בשכרות וירד ממדרגתו (נא) ♦ בעלי החיים שביבשה השתעבדו שוב לבני אדם אבל הדגים שבים לא יצאו משעבודם (נב) ♦ צום, קול וממון הם תיקון לפגם הברית (נב) ♦ שם קיבל ברכה לקב"ה ויפת קיבל ברכה בעולם הזה (נב) ♦ נמרוד טען שה' אדון השמים והוא אדון הארץ (נב) ♦ נמרוד היה מקריב חיות טמאות לפני ה' להגביר יניקת הטומאה (נד) ♦ שם היה טפל לזרעו (נד) ♦ 'גם הוא' רומז לאברהם אבינו מזרעו של שם (נה) ♦ אברהם לא נשרף באור כשדים אפי' שרצונו היה למות על קידוש ה' (נה) ♦ כשאשה זוכה למעלת נבואה אי אפשר להסתכל על יפיה ולהכשל בה (נו) ♦ תרח נקרא מת הואיל ורשעים בחייהם קרואים מתים (נו)

לך-לך..... נז

תמו הניצוצות הקדושים שיש לתקן (נז) ♦ 'לך לך' לפרסם את האלוקות כי התחילו אלפיים שנות תורה (נז) ♦ אברהם היה גר בעולם (נח) ♦ ירידת אברהם למצרים הביאה להולדת יצחק (נח) ♦ אברהם קרא את גדולתו על שם הקב"ה (נט) ♦ בכח אברהם להמשיך חסדים למתק הדינים (נט) ♦ מחמת הוספת האות ה' לאברם יעקב נקרא יעקב ולא ישראל (נט) ♦ ברכת אברהם שיזכה לבנים הראויים לקבל צדקה (ס) ♦ שינוי השם לאברהם בזכות עמידתו בנסיון במצרים (ס) ♦ המברכים יהיו רבים והמקללים יחיד (ס) ♦ גוי יכול להיות ישראל אבל ישראל אינו יכול להיות גוי (ס) ♦ היצר הרע נדבק לאדם גם כשאין לו הכרח לכך (ס) ♦ מסעות אברהם מכוונים כנגד השגותיו בקב"ה ארץ ישראל והתורה (ס) ♦ הקב"ה זימן לאברהם לראות את יופי שרה כדי להצילה (ס) ♦ האם שרה היתה אשת אברהם מעיקר הדין (ס) ♦ שרה היתה צריכה בדוקא לומר למלאך להכות (ס) ♦ החילוק בין יציאת אברהם ממצרים לשיבתו בגרר (ס) ♦ רמוז בתורה שפרעה נתן את הגר בתו שפחה לשרה (ס) ♦ שורש פרידת לוט מאברהם (ס) ♦ אברהם ידע שסופן של עמום ומואב להתרחק מקהל ישראל (ס) ♦ ה' לא דבר עם אברם משעה שיצא עם לוט ממצרים (ס) ♦ אברם פרס אהלים ואחר כך התיישב במקומו (ס) ♦ שם נתן לאברהם מעשר (ס) ♦ אברהם לקח את הטף מסדום (ס) ♦ הטעם שלקח אברם מתנות מפרעה ולא ממלך סדום (ס) ♦ ביאור פחדו של אברהם מבני המלכים (ס) ♦ ביאור ההבדל בין 'אחר' ל'אחרי' (ע) ♦ רק יצחק לא יכול היה להיוולד מאברם (ע) ♦ אמונתו וענותנותו של אברהם (עא) ♦ האמונה נחשבת לצדקה כדי שתצמיח ישועה בעתיד (עא) ♦ קטורה היא בתו של אבימלך (עא) ♦ שרה הסתפקה האם תבנה מהגר (עא) ♦ אברהם

היה זקוק לרוח הקדש של שרה כדי לשאת מצרית (עב) ♦ שרה הכניסה עין הרע דוקא בעבור הראשון של הגר (עב) ♦ נחמת המלאך באמרו להגר והוא יהיה פרא אדם (עד) ♦ שררת שרה מכח עצמה (עה) ♦ על ידי המילה אברהם וזרעו התעלו מההנהגה הטבעית (עה) ♦ מילת ישמעאל לא היתה בשלמות ולכן זרעו לא רצה לקבל את התורה (עו) ♦ עצת ממרא לאברהם על המילה (עו)

זַע וַיֵּרָא

מעשה המלאכים היה במראה הנבואה (עז) ♦ מילה חשובה כקטורת (עז) ♦ מצות ביקור חולים היא גם שלא לעיני החולה (עז) ♦ גודל מצות ביקור חולים אפילו לפשוטי עם (עז) ♦ צדקותו של אברהם ביסבו בפתח האהל (עח) ♦ עין הרע לא יכולה להזיק הבטחה פרטית של הקב"ה (עח) ♦ גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה (עט) ♦ אברהם הבטיח למלאכים אוכל קדוש ללא שליטת ה'אחר' (פ) ♦ אברהם האכיל את המלאכים מצה עשירה (פ) ♦ אצל אברהם המלאכים נראו כאוכלים ואצל לוט אכלו ממש (פא) ♦ ליווי אברהם את המלאכים המתיק את מידת הדין שלהם (פב) ♦ אי אפשר היה להעניש את אנשי סדום בממונם (פב) ♦ זכויות התורה והצדקה יחישו לגאולתינו (פג) ♦ הצדיק עושה צדקה בממון השייך לו באמת (פג) ♦ הצדיקים מתכוונים במעשיהם ובטובות שה' גומל איתם לפרסם את שם ה' (פד) ♦ מדוע לא ניצל לוט על ידי אברהם (פד) ♦ אמירת "ואנוכי עפר ואפר" דוקא בתפילת אברהם על סדום (פה) ♦ 'עפר ואפר' לפי פשוטו (פו) ♦ אברהם הסכים למסור את נפשו עבור אנשי סדום (פו) ♦ לוט קיים הכנסת אורחים כ'מצות אנשים מלומדה' (פו) ♦ לוט אפה מצות כי אינן צריכות מלח (פו) ♦ לוט אפה מצות כסגולה להנצל (פו) ♦ התעוררות הקדושה גרמה ללוט להתנהג בצדקות (פח) ♦ על ידי שלוט רצה להפקיר את בנותיו זכה בנשמות קדושות (ט) ♦ לוט רמז למלאכים שהם רק נראים כאנשים (טט) ♦ המלאכים רצו להציל רק את שתי בנות לוט הנותרות (טט) ♦ עיקר הגזירה היתה על סדום ועמורה (ז) ♦ לוט לא סיפר לבנותיו שהיה ביכלתו לברוח לאברהם (ז) ♦ כל שמות אדני האמורות בלוט חול (ז) ♦ מדוע לוט ישב בהר אחר שאמר שאינו יכול להמלט לשם. (זא) ♦ הצעירה היתה טפלה לבכירה במעשיה (זא) ♦ 'שור' היא 'ברד' (זא) ♦ לקחת שרה לאבימלך היתה כדי להמשיך את נשמתו של יצחק (זא) ♦ האם שרה היתה אשת איש (זב) ♦ על ידי עצירת השפע לפלשתים הסכימו ללידת יצחק (זג) ♦ בשרה נאמר פקידה וברחל זכירה (זג) ♦ רמז לקריאת שם בברית מילה (זד) ♦ יצחק נקרא בשמו ביום הלידה ולא ביום המילה (זד) ♦ אם משה היה נכנס לארץ ישראל בני ישמעאל לא יכלו לתבוע חלק בארץ (זה) ♦ הטעם ששרה לא רחמה על ישמעאל בחליו (זה) ♦ אבימלך הכיר בקדושתו ובכוחו של אברהם (זח) ♦ ענשו של אברהם על כריתת הברית עם אבימלך (זח) ♦ הנסיון של אברהם היה בשריפה ושל יצחק היה בשחיטה (זח) ♦ אברהם רצה בעבודת כהן דוקא בעקידת יצחק (זח) ♦ אברהם היה צריך להתאמץ לקחת את אליעזר אתו (זח) ♦ בלכת אברהם לעקידה נלקחה ממנו מדת הענוה שלו (זט) ♦ הטעם שלא נזכרו בפסוק בתחילה האש והמאכלת (ק) ♦ ביאור שאלות יצחק ותשובות אברהם (ק) ♦ התלהבות אברהם לקיים מצות בוראו (קא) ♦ המתקת דיני יצחק על ידי הוצאת דמו (קא) ♦ כאילו אברהם הקריב עצמו בעקידה (קב) ♦ צורך שחיטת איל שהוכן לכך מבריאת העולם בעקידה (קב) ♦ כילוי רגלם של תרמודאים (קב)

חַיֵּי שָׂרָה קָג

הנחמה שבדרוש רבי עקיבא (קג) ♦ שרה תקנה את חטא חוה (קג) ♦ צדיקים במיתתן קרויין חיים (קד) ♦ שרה חשבה שיצחק לא נשחט בגללה ולכן פרחה נשמתה (קד) ♦ בזכות שרה נגדרו בנות ישראל מעריות וזכו לנס חנוכה (קד) ♦ רמז בפסוק שפרחה נשמת שרה מעקידת יצחק (קה) ♦ פירוש דברי רש"י "כולן שוים לטובה" (קה) ♦ השטן נקם בשרה גלגול חוה (קה) ♦ 'קרית ארבע' על שם ארבע אמות של קבר (קה) ♦ ההספד קדם לבכי (קו) ♦ אברהם ושרה התעלו מהמחשבה שבגללם לא הורצה יצחק למזבח (קו) ♦ פני שרה האירו גם לאחר מותה (קו) ♦ ענותותו של אברהם בדיבורו עם בני חת (קז) ♦ אין אונאה במחיר המערה (קז) ♦ הזקנה המיוחדת של אברהם (קח) ♦ הטעם שאברהם לא הלך בעצמו לחפש אשה ליצחק (קט) ♦ ביאור מחלוקת התנאים

האם היתה לאברהם בת (קט) • צניעותו בתו של אליעזר להנשא על פי אביה (קי) • היתר השבעת אליעזר במילה (קי) • אליעזר בהליכתו לחרן נצרך לשמירת מלאך הברית (קיא) • בארץ ישראל נקרא הקב"ה "אלקי השמים ואלקי הארץ" (קיא) • שינוי הלשון בין דברי אברהם לדברי אליעזר (קיא) • יצחק לא היה יכול לשאת אשה עד העקידה (קיב) • הטעם שאברהם לא הלך לחפש אשה ליצחק (קיב) • בני ישמעאל יחזיקו בארץ ישראל לפני ביאת המשיח (קיג) • על יצחק לא הוטל לחזור אחר אבידתו (קיג) • על ידי שליחותו אליעזר זכה להיות מעין מרכבה של מעלה (קיג) • על זכות האמונה מגיע שכר בעולם הזה (קיד) • ביאור אריכות הפסוק (קיד) • זכותו של לבן להביא את אליעזר לכלל 'ברוך' (קיד) • לבן הבין מדברי אליעזר שאינו רוצה ללון במקום עבודה זרה (קטז) • גמלי אברהם היו צריכים להיות זמומים (קטז) • אליעזר לא היה חייב לשמוע לבעל הבית שאמר לו לאכול (קטז) • גם אם אליעזר היה מת יצחק היה מותר בסתם נשים (קטז) • אליעזר ידע סוד שם קפיצת הדרך (קיז) • בתו של אליעזר נרמזה רק בדבריו אל משפחת רבקה (קיז) • רחיים על צוארו ויעסוק בתורה (קיח) • אמה של רבקה לא נזכרה בהמשך הפסוקים (קיח) • בני רבקה יזכו להשראת השכינה (קיח) • יצחק כלל שלשת העמודים עליהם העולם עומד (קיח) • אברהם נתן את יעקב במתנה ליצחק (קיח) • ביאור סדר הפסוקים (קיט) • שינוי הלשון בין פטירת אברהם לפטירת יצחק (קיט)

תולדות..... קב

רק כאשר נכנסה ביצחק נשמת זכר יכל להוליד (קכ) • על ידי צדקות יעקב הוכח שיצחק היה בן אברהם (קכ) • ליצני הדור ולא שקרני הדור (קכא) • כח התפלה אצל יצחק (קכא) • המתפלל על החולה בפניו אין צריך להזכיר את שמו (קכא) • יצחק התפלל על רבקה בלי להזכיר את שמה (קכב) • דרכה של תורה תחלה בצמצום ואחר כך ברחבות (קכג) • מהות כח הרע שהיה בעשוי ממעי אמו (קכד) • אנטונינוס הוא תיקון של עשו (קכד) • אם עשו היה נכנע ליעקב היה מגיע לתיקונו (קכד) • צריך לרדקדק בחינוך הילדים מקטנותם (קכה) • עשו עשה עצמו כמי שמרחם על עניים (קכו) • בין אהבת יצחק את עשו לאהבת רבקה את יעקב (קכו) • מקור מהכתוב לרשעת עשו (קכו) • ביאור שני הפירושים של "כי ציד בפירו" (קכו) • יצחק יכל לאהוב את יעקב ולא רבקה (קכז) • יעקב חידש דין סעודת הבראה (קכט) • אין דין אונאה במכירת הבכורה (קכט) • יצחק רצה ללכת לארץ גושן (קכט) • המטר בזכות יצחק (קכט) • יצחק הקים ישיבה בגרר (קל) • יצחק הסתיר כספו וזהבו (קל) • שני סוגי ישיבות הקים יצחק (קל) • סתימת הבארות ומילויין בעפר (קל) • מעשה אבות סימן לבנים בגירושו של יצחק על ידי אבימלך (קלא) • 'לסטים' מתפרש גם כ'מתקומם' (קלב) • מלכי פלשתים שמם 'אבימלך' (קלב) • 'ויהי' לשון צער על שכרת יצחק ברית עם אבימלך (קלב) • שורש צרות עם ישראל מעשו ונשותיו (קלב) • רצון יצחק לברך את עשו ולא את יעקב (קלב) • עשו רימה את אביו שהוא מחזיק תלמידי חכמים (קלד) • אדם מישראל רואה את השכינה לפני מותו (קלה) • שלשה שנקראו קטן נרמזו בשם 'שדי' (קלה) • יצחק בירך את יעקב מפני שחשד בו חנם (קלה) • מהיכן הכיר יצחק את ריח גן עדן (קלו) • יצחק רמז ליעקב שישא את לאה תחילה (קלו) • אברהם רץ אחר הבקר שנכנס למערת המכפלה (קלו) • בני יעקב נקראו גם בני יצחק ורבקה (קלז) • מפני מה לא אכל יצחק ממטעמי עשו (קלז) • עשו מסתיר את השנאה בלבו כדי להסיר את עם ישראל מדרך התורה (קלח) • עשו לא רצה לשאת את לאה (קלח) • על ידי שנשא עשו אשה שכך כעסו על יעקב (קלט) • יעקב המתין לתורה שתשמור עליו (קלט)

ויצא..... קלט

התעוררות לא לדבר בשעת התפילה (קלט) • הטעם שתיקן יעקב תפילת ערבית בזמן זה (קמ) • יעקב למד במקום הקביעות של ישיבת עבר (קמא) • הנבואה הראשונה של יעקב (קמא) • "בית אל לוז" רמז לתהלים שאמר יעקב (קמב) • התרומה והמעשר עיקרם לה' (קמב) • לבן נקרא על שם נחור (קמב) • נשיקת יעקב לרחל (קמב) • עשו מתעטף לעתיד לבא בטליתו שגזל מיעקב (קמג) • לבן רצה שיעקב ילמד ממעשיו (קמג) • יעקב אהב את רחל מפני מעשיה הטובים (קמד) • הטעם שלבן לא עשה משתה בנישואי רחל (קמד) • רחל התקדשה בכסף ולאה בביאה (קמה) • מקור

בפסוק לדרשת חז"ל "ראו מה בין בני לבן חמי" (קמח) ♦ רחל טענה על בנים רק אחרי שלא
 עמדת מלדת (קמז) ♦ ביאור הויכוח בין יעקב לרחל (קמז) ♦ לאה לקחה בדברים את זלפה שתנשא
 ליעקב (קמז) ♦ משה רבינו נרמז ביעקב (קמז) ♦ יעקב היה יכול למכור רק בהמות יקרות (קמז) ♦
 יעקב היה צריך להתייעץ עם רחל ולא על הבריה מלבן (קמז) ♦ קדושתם של האבות (קמח) ♦
 מזימת לבן בנשיקותיו (קמח)

וישלה קמט

יעקב שלח שני שליחים לעשו ולשרו (קמט) ♦ כיבוד אב של עשו לא היה אמיתי (קמט) ♦ מצוותיו
 של יעקב היו שלמות (קמט) ♦ רמז במלת 'וישלה' (קמט) ♦ יעקב לקח הבכורה והברכה לכבוד
 שמים (ק) ♦ יעקב רמז לעשו שלא נתקיימת מחשבתו שילמד מלבן דרכיו הרעים (ק) ♦ יעקב שלח
 לעשו שלבן עשק אותו (ק) ♦ יעקב רמז ללבן שתקן את שתי הבחינות של 'משיח' (ק) ♦ יעקב
 חשש שלידי יצחק אביו יחשב גם דבר קטן כחטא (קנא) ♦ יעקב פחד שימות גם הוא ביום שימות
 עשו (קנא) ♦ אסור לאדם לרמות את עצמו שהוא בעל בטחון (קנב) ♦ יעקב פחד מעתידן של עשרת
 השבטים (קנב) ♦ להתרחק מלדבר עם רשעים (קנב) ♦ זכות התורה גורמת שאי אפשר להלחם
 איתו (קנב) ♦ 'פכים קטנים' גימטריה 'שטן' (קנב) ♦ המלאך של עשו התמלא אבק (קנב) ♦ אי אפשר
 להנצל ממחלוקת בלי תפילה (קנג) ♦ בני יעקב לא היו דומים לאחי אמותיהן (קנג) ♦ ראות פניך -
 פנימיותך (קנג) ♦ פי שכם הכשילו (קנד) ♦ שכם ודינה החליפו קדושה בזוהמה (קנד) ♦ ראובן רק
 מנע מאביו להוליד בן נוסף (קנד) ♦ ה'חיים' רמוזים בשמו של יצחק (קנה) ♦ התנהגות הבן מגלה
 על האב (קנה)

וישב קנה

מלכות בית דוד נשתלה על ידי היבום של תמר (קנה) ♦ רמז לחנוכה בפרשת וישב (קנה) ♦ כשאדם
 מתעסק בארציות צריך להתבונן כיצד לא ישקע בה (קנה) ♦ מחלוקת יעקב ויוסף האם יש להם
 דין ישראל או בן נח (קנו) ♦ ביאור משל הפשטני והפקח (קנו) ♦ התורה תיקון ללשון הרע (קנו) ♦
 נשמת יצחק התעברה ביוסף (קנו) ♦ כתונת הפסים היתה מיותרת (קנז) ♦ יוסף נקרא בן זקונים
 למרות שלא היה הקטן ביותר (קנח) ♦ מלך יכול לכוון להלכה (קנח) ♦ מדוע רצו להשליך את יוסף
 לכלבים (קנח) ♦ ראובן הסתפק האם האחים צודקים או יוסף צודק (קנט) ♦ האחים השליכו את
 יוסף לבור כדי לבדוק האם הוא צודק בטענותיו (קנט) ♦ השבטים אכלו לחם דוקא לאחר שהשליכו
 את יוסף לבור (קנט) ♦ ראובן רצה שלא יחשדו אותו במעשה בלהה על ידי הצלת יוסף (קס)
 יצחק לא יכל לנחם את יעקב על אבדן יוסף (קס) ♦ מדוע יצחק לא מחל ליעקב על מה שלא
 שמשו כ"ב שנה (קס) ♦ למרות הצער בלידת אונו הוסיפה ללדת (קסא) ♦ תמר רמזה ליהודה לרא
 מה' ולהודות (קסא) ♦ פוטיפר לא נחברך בגלל יוסף (קסא) ♦ כשאדם נמנע מעבירה מחמת שאין
 רוצה להפרד מהקב"ה יש לו סייעתא דשמיא (קסא) ♦ זהירות יוסף מיחוד עם אשת פוטיפר (קסב)
 יוסף האיר פניו לשרי פרעה (קסב) ♦ הבטחון של יוסף כחלק מפתרון החלום (קסב)

מקץ קסג

ריבוי התרגום ברש"י רמז לחנוכה (קסג) ♦ בתחילה רק הנילוס נקרא יאור ואחר כך שאר
 נהרות (קסג) ♦ שינוי הלשון בין חלומות יוסף לחלומות פרעה (קסג) ♦ פירוש "נער עברי" (קסד)
 ביאור כפל הלשון (קסד) ♦ רמז בריבוי שמות 'אלקים' (קסד) ♦ השעה עמדה ליוסף בשעה שפטר
 החלום לפרעה (קסה) ♦ הקב"ה השרה שכינתו על יוסף בגלל חכמתו הרבה (קסה) ♦ מיתוק הדינים
 על ידי שמות הקודש (קסה) ♦ במלכות האמיתית יוסף גדול מפרעה (קסו) ♦ פרעה היה ראש
 לעולמות החיצוניים (קסו) ♦ יוסף בענוותנותו המשיך לקרא לעצמו יוסף ולא 'צפנת פענח' (קסו) ♦
 לשון 'עברית' ולשון הקודש (קסז) ♦ רמז שאסנת היתה בת דינה (קסז) ♦ כשיוסף זכה להשראת
 השכינה יכל לשכוח בית אביו (קסח) ♦ רמז בפסוק שיוסף אמר למצרים למול (קסח) ♦ יעקב לא
 סמך על הנס וחשש מהרעב (קסח) ♦ אחי יוסף עמדו מרחוק ולכן לא הכירוהו (קסט) ♦ אחי יוסף
 לא הכירוהו מפני יראת המלכות (קסט) ♦ הטעם שיוסף האשים את אחיו דוקא כמרגלים (קסט)

כבודו של פרעה להשבע לשקר בשמו (קסט) ♦ יוסף דבר קשות אל אחיו אפילו שנכמרו רחמיו (קצ) ♦ על ידי תשובה מאהבה גם הכיסופים לעולם הזה הופכים לזכויות (קצ) ♦ על ידי שיוסף דן את האחים בדיני ישראל נעשה שלום ביניהם (קצא)

יִגְשׁ קעא

ביאור דברי יהודה "בי אדני" על פי סוד ועל פי דרוש (קעא) ♦ כפל הלשון 'גבורה' ו'מלחמה' (קעב) ♦ גודל הקדושה במעמד התגלות יוסף לאחיו (קעב) ♦ ביאור הפסוק "והנה עיניכם רואות וגו' כי פי המדבר אליכם" (קעג) ♦ יוסף דיבר אל אחיו בלשון הקדש ולא בלשון 'עברית' (קעג) ♦ רמז לכל הגלויות ולגאולה (קעג) ♦ מי שנכפל שמו נשא שתי נשים (קעד) ♦ עבור יעקב מיתה אינה צרה (קעד) ♦ אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין (קעד) ♦ הפטרת ויגש (קעה) ♦ עתידה ארץ ישראל להתפשט בכל העולם (קעה)

יִיָּחִי קעה

בשנות יעקב נחשבו רק הימים ולא הלילות (קעה) ♦ שבועת יוסף היתה בארץ גושן שהיא בארץ ישראל (קעו) ♦ יעקב נחלש כשיוסף בא אליו (קעו) ♦ יעקב שנקרא א-ל יכל לישא שתי אחיות (קעו) ♦ יעקב תיקן את ק"ל שנה של אדם הראשון והכין תיקון לישראל במצרים (קעו) ♦ "לרב" גימטריא ארבעה מילואי שם הויה ב"ה (קעז) ♦ יעקב תיקן בכרכתו את ירבעם ואחאב (קעז) ♦ על ידי לימוד הסוד נזכה לזכך את הגוף (קעח) ♦ המשיח יבא בזכות לימוד המשנה (קעח) ♦ שם שד-י רמז שלא יתגאה (קעח) ♦ מיתת לאה לא נזכרה בפסוק (קעח)

שמות

שְׁמוֹת קפג

שמחה ועצב בירידתו של יוסף למצרים (קפג) ♦ כשאדם מכיר שעשאו ה' בריה חדשה בבוקר ומשתמש בכח זה לעבודת ה' זוכה לתוספת הבנה בתורה (קפג) ♦ פרעה ציוה שההורים עצמם ישליכו ילדיהם ליאור (קפג) ♦ ישועתן של ישראל על ידי הקב"ה ורק על ידי משה (קפד) ♦ הטעם שפרעה רצה למעט את ישראל מפריה ורביה (קפד) ♦ הנהגת שר לפני המלך והנהגת עבד לפני המלך (קפה) ♦ כל אחד יכול להגיע למעלת משה רבינו (קפה) ♦ זכות משה שתיקן נשמות שת ונח הצילתו בתיבה (קפו) ♦ רמז להתגירותה של בת פרעה (קפו) ♦ פירוש שם 'בתי' בת פרעה (קפו) ♦ בתי' גלגול חוה ותיקונה (קפו) ♦ כשפרעה רצה להרוג את משה נהיה אלם (קפו) ♦ משה נשא את צפורה על פי רוח הקודש (קפו) ♦ בצפורה לא נזכר 'הריון' (קפח) ♦ ענני הכבוד שחזרו לישראל נכתבו אחרונים (קפח) ♦ משה לא נכנס לארץ ישראל להצלת עם ישראל (קפח) ♦ ביאור המשא ומתן בין הקב"ה למשה בסנה (קפט) ♦ כשאדם שם מבטחו רק בקב"ה זוכה לישועה (קפט) ♦ הקב"ה לא הראה למשה את חטא העגל (קפט) ♦ קשה לאדם אחד להיות גם עז פנים וגם בעל פיוסין (קצ) ♦ רמז לבית ראשון שהזכירו שם המפורש (קצ) ♦ במה מצרים דומה לנחש (קצ) ♦ משה התרומם מעל הס"מ (קצא) ♦ משה נס מהחטא ולא מהנחש (קצא) ♦ דברי משה "שלח נא ביד תשלח" נתקיימו בעתיד (קצב) ♦ הלכנים עצמם בקשו את תיקונם (קצב) ♦ החסרון במה שמשה דבר אל פרעה בשם ה' (קצב)

יִאֲרָא קצג

הקב"ה גילה לאבות שמשה יהיה הגואל (קצג) ♦ מיתוק דיני יצחק על ידי אברהם ויעקב (קצג) ♦ ארץ כנען לשון הכנעה וענוה (קצג) ♦ ארץ ישראל נקראת ארץ כנען כדי שהגלות תחיל כבר מזמן האבות (קצד) ♦ 'גם' מיתוק הדינים (קצד) ♦ מעבודה קשה - קושי לפרוש מעבודה זרה (קצד) ♦ אין ממנים פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו (קצד) ♦ משה קיבל רשות לעשות בפרעה ובמצרים כרצונו (קצה) ♦ ארץ ישראל בשליטת מדת הרחמים (קצה) ♦ כח הקדושה גובר על הטומאה כששונים בגימטריה (קצו) ♦ ההבדל בין 'חרטומי מצרים' ל'חרטומים' (קצו) ♦ פלא מיוחד במכת ערוב (קצו)

בא קצו

עם ישראל יודע תמיד לשבר את לבו לפני הקב"ה (קצו) ♦ הצדיקים ממתיקים את הדינים על ידי השלכתם על הגויים (קצז) ♦ העלאת הניצוצות על ידי דיבור משה עם פרעה (קצח) ♦ על ידי הכנעת פרעה השכינה תשפיע לישראל בשפע רב (קצט) ♦ עבדי פרעה פחדו מצ"ח קללות שבתוכחה (קצט) ♦ פרעה השיב ביחד עם משה ואהרן גם את הזקנים (קצט) ♦ "בארבה" גימטריה 'יצחק' שכיפר על בני ישראל (קצט) ♦ נטית היד ונטית המטה (ר) ♦ בציווי ה' 'נטה ידך' כלולה נטית המטה (ר) ♦ ביזת מצרים אפילו שהיתה אחר כך ביזת הים (ר) ♦ בציווי השני לא נצטוו על שאילת שמלות (רא) ♦ כבודו של משה גדול אלא שעסק בקבורת יוסף ולא בכסף וזהב (רב) ♦ כשהאמת מתגלה בטל השקר ממילא (רב) ♦ בחדש ניסן ממליכים את שרי האומות בשמים (רב) ♦ "החודש הזה לכם" רמז לגאולה העתידה (רב) ♦ הטעם שנתנו לישראל במצרים מצוות פסח ומילה (רב) ♦ הגאולה לעתיד לבא תהיה במנוחה (רג) ♦ גם הגדולים צריכים לבדוק את עצמם האם חטאו בדקות (ריד) ♦ משה ואהרן משכו את הטלאים בגופם (ריד) ♦ "גם" לרבות את הערב רב' (ריה) ♦ תוקף שחרור פרעה את ישראל מצד הדין (ריה) ♦ "ותחזק" לשון 'קבה' (ריה) ♦ הבגדים היו על החמורים והעיסה על השכם (ריה) ♦ בישראל האנשים היו העיקר ובערב רב המקנה היה העיקר (ריה) ♦ ליל יציאת מצרים האיר כשמש כנגד החושך שהיה למצרים (ריה)

בז בשלח

כאשר הגויים מקרבים את ישראל, ישראל שוכחים את מה שעשו להם (ריז) ♦ על ידי לקיחת עצמות יוסף היה אפשר לצאת ברכוש גדול (ריז) ♦ המצריים שלחו את עם ישראל כדי להגביה אותם למדרגה עליונה ומשם להפיל אותם עד לתחתית (ריח) ♦ עצמות יוסף - עיקר מידתו של יוסף (ריח) ♦ משה קיים שתי מצוות בעצמות יוסף (ריט) ♦ יוסף והאחים נשבעו שאין בלבם זה על זה (ריט) ♦ ישראל הלכו במדבר כדי לבטל את כוחות הרע (ריי) ♦ הלומד תורה יומם ולילה מתוך צער ראוי להיות מנהיג בישראל (ריי) ♦ מהיצר הרע אפשר ללמוד דרכי השתדלות להנצל מעבירה (ריי) ♦ כבר אי אפשר לברר ניצוצות בתוך מצרים (רייא) ♦ הלומד התורה לשמה אין צריך לפחד משום דבר (רייא) ♦ קריעת ים סוף נרמזה ליעקב (רייא) ♦ מנהיג הדור צריך יוזמה משלו (רייב) ♦ קריעת ים סוף היתה מוכנה מבריאת העולם (רייב) ♦ הטעם שמשה לא נלחם בעמלק (רייב) ♦ יהושע נקרא בכל מקום 'יהושע בן נון' (ריג)

ביד יתרו

יתרו שמע בשמים שנקרא כבר יתרו (רייד) ♦ יתרו שמע מלבו את הנטייה להתגייר (רייד) ♦ יתרו התעורר להגיע דוקא מקריעת ים סוף ומלחמת עמלק (רייד) ♦ עוונות יתרו נהפכו לו לזכויות (רייז) ♦ יתרו על ידי תשובתו הפך את הארת נשמתו מאור חוזר לאור ישר (רייז) ♦ משה רבנו יהיה המשיח (רייז) ♦ יתרו הבין שמשה יוכל לשאת את צפורה שנית (רייז) ♦ על ידי דין אמת מתישים כח עגלי ירבעם (רייז) ♦ יתרו היה גלגול קין ותיקן אותו בזה שנתן את בתו לאשה ותיקן פרשת הדיינים (רייז) ♦ כיצד משה נשא את צפורה אחר גירושיה (רייז) ♦ הקדמת קריאת שם גרשום לפני שם אליעזר (רייז) ♦ יתרו ביקש שמשה יצא אליו מפחדו מכוחות הטומאה (רייח) ♦ יתרו החלק הטוב שבקין (רייח) ♦ משה חשש לגייר את יתרו שמה מתגייר מפני טובתן ומעלתן של ישראל (רייט) ♦ יתרו תיקן את מצרים (רייט) ♦ יתרו רצה בקיום מצרים שעל ידם יכירו באפסיות העבודה זרה (רייט) ♦ שבט אפרים שמרו ברית קודש ולכן לא היה למצרים שליטה עליהם (ריכ) ♦ ככל שמשגיגים יותר את הקב"ה מבינים שאין עדיין קצה השגה (ריכא) ♦ צער על יום הכפורים שחלף (ריכא) ♦ כשישראל באחדות יצר הרע אינו מסיתם (ריכא) ♦ קיבוץ כל ישראל הוא כלל אותיות התורה (ריכב) ♦ במעמד הר סיני נזדככו ישראל וידעו כל אחד מחשבות חברו (ריכב) ♦ זהירות בקפיצה למדריגות גבוהות (ריכב) ♦ על ידי התורה מכניעים את היצר הרע (ריכג) ♦ היצר הרע מגיע לתיקונו כאשר האדם לא נשמע לפיתויו (ריכג) ♦ על ידי חידושי תורה בשבת זוכים לקדושת שבת (ריכד) ♦ אזכיר את 'שמי' הוא שם ע"ב (ריכד)

מְשֻׁפְּטִים.....**רכד**

עילוי עבודה זרה על ידי משפט בערכאות (רכד) ♦ חשיבות הדינים שנאמרו בסניי (רכה) ♦ על ידי קבלת עול מלכות שמים משיגים אהבת ה' (רכה) ♦ על ידי לימוד תורה באימה עמלק יורד תחתינו (רכה) ♦ עזיבת התורה למסחר (רכו) ♦ חיזוק התפילה במתינות וללימוד תורה (רכו) ♦ בראש השנה ויום הכפורים מתגלית התשוקה האמיתית (רכו) ♦ עבד שהקניט את אדונו ואדונו שיחת עינו או שינו האם יוצא לחירות (רכו) ♦ על האדם לעסוק בתיקון הרכוש שלו (רכו) ♦ שתי דרגות בהתגלות משיח בן יוסף ומשיח בן דוד (רכח) ♦ רמז ש"ודמעך" זו תרומה (רכח) ♦ חג הסוכות זמן לתיקון התפילות שלא בכונה (רכח) ♦ הקב"ה מבקש מהצדיק שלא יפטר מהעולם קודם זמנו (רכח)

תְּרוּמָה.....**רכט**

כדי לזכות לתורה צריך להחזיק בענוה ושפלות (רכט) ♦ התורה נותנת מלכות ללומדיה (רכט) ♦ רמז לארבעת חלקי התורה ולצדקה (רכט) ♦ על ידי תורה שבעל פה עם ענוה זוכים לתשובה מאהבה (רל) ♦ הקב"ה שוכן רק במקום ענוה יתירה (רל) ♦ בקשת משה רבינו על טהרתם של נשמות ישראל (רל) ♦ חיבור יעקב ויוסף מביא לשפע בכל העולמות (רלא) ♦ יעקב שהכין עצי שטים נרמז בפסוק (רלא) ♦ האחדות טובה רק כשהולכים בדרכי ה' (רלא)

תְּצִיָּה.....**רלב**

על הגדולים להתחבר ולרומם את הפחותים (רלב) ♦ על ידי שהצדיק מחבר את עצמו עם ישראל ומאיר להם בדברי תורה מכניע את כוחות הטומאה (רלב) ♦ הקרבן על השוגג מכפר גם על המזיד (רלג) ♦ על ידי קול תורת תינוקות של בית רבן מכניעים את עשו ועמלק (רלג) ♦ לעתיד לבא תהיה לאות א' תקומה (רלג) ♦ מי ששם את עצמו נידוש כעפר הקב"ה מחכים אותו (רלג) ♦ בזכות הקדמת 'נעשה' ל'נשמע' זכו שאהרן התעלה למעלה ממלאכי השרת (רלד)

כִּי תִשָּׂא.....**רלד**

חמשה ענינים בפרשה כנגד חמשת חלקי הנשמה (רלד) ♦ עצה לצדיק הדור להשתיק את הקטרוגים (רלד) ♦ משה התפייס עם ישראל ואחריו הקב"ה (רלה) ♦ עם ישראל חקוקים על כתרו של הקב"ה (רלה) ♦ מחצית השקל כנגד חמשה דברים שהיו בחטא העגל (רלה) ♦ על ידי נתינת הממון תיקנו מה שפגמו בחטא העגל (רלה) ♦ על ידי ההתנענעות בשעת התפלה והתורה זוכים להארה בתורה (רלו) ♦ על ידי תורה וצדקה מתכפרים החטאים (רלו) ♦ רמז למשיחת שאול ודוד (רלו) ♦ מלכות בית דוד תצמח מבצלאל (רלו) ♦ על ידי אמירת תהלים נזכה לגאולה שלמה (רלו) ♦ גוי ששבת חייב מיתה (רלו) ♦ בזכות הצדקה ולימוד התורה בשבת היא אות בין הקב"ה לישראל (רלו) ♦ הערב רב רצו עננים שיהיו מסך והסתרו על ההשגחה פרטית (רלו) ♦ דמות משה החיצונית והפנימית (רלח) ♦ הקב"ה הכין את התיקון לחטא העגל בשעת החטא (רלח) ♦ השפע לא ישאר בעולמות העליונים (רלט)

וַיִּקְהַל.....**רלט**

להרהר בתשובה לפני הלימוד (רלט) ♦ השומר בריתו ולומד תורה בטהרה גורם להשפיע בכל העולמות (רלט) ♦ לשוב בתשובה בערב שבת כדי ללמוד תורה בשבת (רמ) ♦ עיקר המעלה בנדבה לדעת שהממון אינו שלו (רמ) ♦ אבני השוהם הגיעו על ידי העננים ועל ידי הנשיאים (רמ) ♦ הקב"ה מאיר את האמת במי שרוצה להורות שלא ישל (רמא) ♦ התורה תקנה ליצר הרע (רמא) ♦ רמז לבני עלי שלא חטאו (רמא)

פְּקוּדֵי.....**רמב**

משה צועק על הגאולה (רמב) ♦ רמז לשנים שהיו ישראל בגלות מצרים (רמב) ♦ המידות הטובות צריכות להיות על פי התורה (רמב) ♦ הגדולה צריכה להיות טפילה ולא להביא לגאות על הציבור (רמב)

ויקרא

ויקרא.....רמה

משה רבינו המעיט את עצמו להיות של הקב"ה (רמה) ♦ מיתוק הדינים (רמה) ♦ משה זכה לכבוד והנהגה בזכות הכבוד שעשה לקב"ה בעשיית המשכן (רמה) ♦ משה חידש בתורה על ידי יגיעתו בה (רמו) ♦ על ידי הקרבן מאירים גם המקומות החשוכים (רמו) ♦ יהיה זמן שעם ישראל יהיה הקרבן (רמו) ♦ זהירות במאה ברכות (רמו) ♦ אין קרבן חשוב יותר מלהחזיר אחרים בתשובה (רמה) ♦ לאומות העולם אין כפרה על ידי קרבנות (רמה) ♦ טעמים שאין מביאים קרבן מדגים (רמט) ♦ כשהצדיק חוזר בתשובה הוא מכניס הרהורי תשובה בכל הדור (רמט) ♦ עבירה לשמה (רמט)

צו.....רנ

חטא העגל נמחל לאהרן אבל לא חטא מי מריבה (רנ) ♦ בזכות לימוד התורה זוכים לכפרה וגאולה (רנ) ♦ קרבן עולה צריך זירוז כי אין לו הבנה בשכל (רנ) ♦ המשיח ידחה את מתנת מלכות הרשעה (רנא) ♦ על ידי יראה תחתונה זוכים ליראה עליונה (רנא) ♦ שני עניינים בשולחנו של אדם מכפר (רנא) ♦ קרבנו של רבי ישמעאל (רנב)

שְׁמִינִי.....רנב

אהרן מצדו היה צריך לכפר על חטא העגל של העם (רנב) ♦ ברכת כהנים נאמרה על ידי אהרן קודם שנצטוו (רנב) ♦ כהן הדיוט ביום המשחו דינו ככהן גדול (רנב) ♦ נדב ואביהוא שמרו ברית קדש ולא היו ראויים לעונש (רנב) ♦ ערבוב השמחה של "וראך ושמח בלב" (רנב) ♦ בחוקים אסור להורות בשכרות וכל שכן בשאר מצוות (רנב) ♦ זהירות ממאכלות אסורות בגלל רצון ה' (רנב) ♦ איחוד עם ישראל בארץ ישראל ממהר את ביאת המשיח (רנב)

תְּזַרְעֵ.....רנה

האהבה בין איש לאשתו מביאה לבנים (רנה) ♦ על ידי שמכוון רק לקיים ציווי ה' זוכה לבנים (רנה) ♦ טומאת לידה שייכת לטומאת נידה (רנה) ♦ בזכות המילה זוכה הזכר למזונות (רנה) ♦ מילה היא כקרבן ולכן עיקר זמנה בשבת (רנה) ♦ "שיבה" היא לברר את הניצוצות הקדושים (רנה)

מְצַרְעֵ.....רנז

כשאדם חוזר בתשובה מחזירים לו את התורה שלמד בזמן טומאתו (רנז) ♦ רמז לפסוק בתהלים "מי האיש החפץ חיים וגו'" (רנז) ♦ צדקה מביאה שלום ומתקנת חטא לשון הרע (רנז) ♦ דברי תורה שמחים כיום נתינתן בסיני (רנז) ♦ הבשורה היא דוקא ב"ארץ אחוזתכם" (רנז) ♦ כשהקדושה מסתלקת נדבקים כוחות הטומאה (רנז) ♦ חיזוק לשמירת איסור נדה (רנז)

אֲחֵרֵי מוֹת.....רס

בני אהרן מתו כי לא היתה להם אשה שתתן לחם לעני (רס) ♦ בזכות המילה אין חשש של שתי רשויות בקדש הקדשים (רסא) ♦ בזכות הצדקה והמעשרות אנו נקראים 'בנים' ויכולים להכנס לקדש הקדשים (רסב) ♦ בזכות כ"ד ספרי תורה שבכתב אפשר להכנס לקדש הקדשים (רסג) ♦ הטוב ומטיב לרעים ולטובים (רסג) ♦ בגלות משועבדים לחוקות הגויים (רסג)

קִדְשִׁים.....רסג

צריך למנוע את חבירו מחטא אפילו שהקב"ה לא מונע (רסג) ♦ אי אפשר להיות קדוש ולא למות (רסד) ♦ מי שלא חוטא לא מראים לו חטאים של אחרים (רסד) ♦ על הרבנים להזהר בכבוד חבריהם הרבנים (רסד) ♦ הקב"ה יכול להסתכל בפני רשע (רסה)

אֲמוֹר.....רסה

רמז שלא להטמא לאהרן (רסה) ♦ על ידי תשובה לפני הלימוד זוכים למעלת "ורב שלום בניך" (רסה) ♦ המנחה באה לחדש את נפשות ישראל ולמתק הדינים (רסו) ♦ על ידי שאוכלים

בכוונה להעלות הניצוצות הרי זה כהקרבת קרבן (רסו) ♦ רמז לפטירת רבי עקיבא ביום הכפורים (רסו) ♦ אתרוג תיקון לחטא עץ הדעת (רסז) ♦ רמז לתורה שבכתב ותורה שבעל פה (רסז) ♦ הטעם שהתורה הסמיכה דיני רציחה ונוזיקין לפרשת מגדף (רסז)

בְּהַר רסז

משה העניו מכל אדם ראוי לקבל התורה (רסו) ♦ מי ששומר שבת נח בשבת מהגיהנם (רסח) ♦ רמז לזמן שני בתי המקדש (רסח) ♦ הגאולה תבא על ידי לימוד תורה שבעל פה (רסח) ♦ אכילת חולין בטרה בשבת (רסח) ♦ בזכות לימוד התורה יזכו להתנחל בארץ (רסט)

בְּחֻקֵי רסט

בזכות תורת הסוד רשב"י יכל לפטור את העולם מן הדין (רסט) ♦ כוונה בשעת עשיית המצוה ליחד 'הויה אלקים' (רסט) ♦ על ידי לימוד התורה היצר הרע מתמתק (רסט) ♦ ה'מלח' מתקן את ה'לחם' (רסט) ♦ התגברות על היצר רק בעזרת הקב"ה (ער) ♦ עלילות הגויים על ישראל (ער) ♦ שנאת הגויים בגלל לבושי עשירות (ער)

במדבר

בְּמִדְבָּר רעג

התעוררות לתרום להחזקת תורה (רעג) ♦ שם הויה נשלם במנין עם ישראל (רעג) ♦ פרשת במדבר היא הקדמה למתן תורה (עדר) ♦ מי שמיוחס אינו נידון על שם סופו (עדר) ♦ למעלה מדרך הטבע אין קושיא (ערה) ♦ שלשה שבטים שיש בהם שם שד-י פגמו במידת היסוד (רעו) ♦ רמז לבני שבט שמעון ותלמידי רבי עקיבא שמתו במגפה (רעו) ♦ מיעוט בני לוי מפני גודל קדושתם (רעו) ♦ מיעוט בני לוי מפני שהיו נשמות חדשות (רעז) ♦ מיעוט בני לוי מפני שלא היו בשעבוד (רעז) ♦ אלעזר נשא בעצמו למעלה מיכלתו (רעז)

נְשֵׂא רעז

קדימת בני קהת לבני גרשון (רעז) ♦ קירוב אלו שמרגישים מגורשים מאור פני ה' (רעח) ♦ תלמיד חכם שמתנהג בענוה קודם לבכור (רעח) ♦ בשעת התפלה והלימוד צריך להרגיש שנעשה מרכבה לה' (רעט) ♦ מסוטה נפרעים מיד כיון שעשתה בסתר (רעט) ♦ רק עקרה תסתר כדי לזכות לילדים (רעט) ♦ נזיר וכהן גדול אסורים בטומאת קרובים משום סכנה (רפ) ♦ ברכת המזון אפילו כשהפרנסה מרה כזית (רפ) ♦ כל אחד מהנשיאים הקריב את קרבנו לפי מדרגתו (רפ)

בְּהַעֲלֹתָךְ רפא

הכהן צריך לחזור אחר מעלת הדלקת הנרות (רפא) ♦ מישאל ואלצפן היו (רפא) ♦ דרך עובד ה' להסתיר את עצמו ולא להחזיק טובה לעצמו (רפא) ♦ טעם ליתן בדיגים שאכלו במצרים (רפב) ♦ משה בענותותו חשב שהוא הגורם לעם ישראל להיות שפל (רפב) ♦ חגבים אינם צריכים שחיטה (רפב) ♦ הטעם שמרים דיברה במשה בזמן זה (רפג) ♦ ענותותו של משה גרמה לתביעה על מרים (רפג)

שְׁלַח-הַלָּךְ רפד

אפשר ללמוד ממרים חומרת לשון הרע בגלל ענותותו של משה (רפד) ♦ בשליחת המרגלים עורר משה זכות אבות (רפד) ♦ כוונת כלב היתה עם המרגלים כדי שמשה לא ימות (רפה) ♦ נשמות לוי ואפרים נתעברו ביהושע (רפה) ♦ נשמת לוי נתעברה ביהושע (רפו) ♦ משה שלח את המרגלים במיוחד לנגב ולהר (רפו) ♦ הסנהדרין נתנו את קול התורה למקטרגים (רפו) ♦ נפילת אפים של משה ואהרן (רפו) ♦ "אשר עשיתי בקרבנו" - בפרעה (רפו) ♦ נשמת יהודה שנתעברה בכלב היתה בנידוי (רפו) ♦ ציצית אות גם בשבת (רפח)

קָרַח

קרח התחיל במחלוקת אחרי שנגזר על ישראל להיות במדבר ארבעים שנה (רפט) ♦ קרח חשב שמה מעכב שלא יכנסו לארץ (רפט) ♦ בלועי קרח אינם חוזרים בתשובה באמת (רפט) ♦ קרח השיג טעם פרה אדומה (רפט) ♦ קרח סבר שכבר הגיע זמן התיקון השלם (רצ) ♦ קרח לא נתן צדקה מממונו (רצ) ♦ קרח ראה במצות פרה אדומה ראייה שכל ישראל שמעו "אנוכי ה' אלקיך" (רצא) ♦ קרח ראה את ארבעת המינים וטעה (רצא) ♦ חכמתה של אשת און בן פלת (רצא) ♦ טענת קרח שמה ואהרן אינם מיוחסים כראוי (רצב) ♦ מלוכה וכהונה הם תרתי דסתרי לדעת קרח (רצב) ♦ הנשים חשו לכבוד משה יותר מאשר לכבוד בעליהן (רצב) ♦ לעתיד לבא הלויים יוכלו לבקש כהונה (רצב) ♦ הצדיק עובר דרך הגיהנם ומוציא משם את המקושרים אליו (רצג) ♦ קורח שכפר בציצית אין ראוי לקבלו בתשובה (רצד) ♦ היה חסר אחד מסימני הקטורת ולכן מתו המקריבים (רצה) ♦ היה חסר ממנין המחנות ולכן מתו המקריבים (רצה) ♦ משה נתן סימן דוקא בבליעת האדמה (רצה) ♦ 'חטאים' – 'חסרים' (רצה) ♦ כל בן ישראל יזכה לתיקון שלם על ידי גלגול (רצו)

קָרַח

נעלם משלמה טעם פרה על פי החכמה (רצו) ♦ ה'חוקה' שבפרשת פרה אדומה (רצו) ♦ אפשר לטהר על ידי אמירת ענייני טהרה (רצו) ♦ ההנהגה הראויה בלימוד תורה דומה לדיני פרה אדומה (רצח) ♦ רמזי פרה אדומה בראשי וסופי תיבות (רצח) ♦ משיח יחזיר אותנו בתשובה מחטא לשון הרע (רצט) ♦ המדקדק במאה ברכות כל יום הוא תלמיד הגון (רצט) ♦ הכעס מביא לידי טעות (רצט) ♦ הדיבור אל הסלע בדברי תורה (ש) ♦ רמז לאזהרת רבי עקיבא כשנכנסו לפרדס (ש) ♦ אהרן לא בקש להכנס לארץ ישראל (ש) ♦ העלם שמו של משה רבינו (שא)

קָרַח

בלק היה מואבי שלמד קסמים במדין ונעשה נסיך שם (שא) ♦ פרשת בלק נקראת על שמו אפילו שהיה רשע (שא) ♦ ביאור מדרש פליאה (שב) ♦ 'מלך' הפך 'פֶּלֶם' (שב) ♦ חיזוק להחזקת תורה (שב) ♦ אי אפשר גם לחיות כמו גוי וגם לזכות ל"מות ישרים" (שג) ♦ העצה של בלעם לבלק (שג) ♦ עם ישראל יזכה לגאולה אפילו בלי תשובה (דש) ♦ אין חיוב למסור נפש על מחאה כנגד עבירה (דש) ♦ משה נשא את צפורה משום שרצה לטהר את זרעו (שה) ♦ פנחס העלה את הניצוצות שזמרי רצה להעלות (שה) ♦ משה לא היה שייך להריגת המדינית (שו)

פִּינַחַס

סדר פרשת פינחס (שו) ♦ השבטים ביזו את פינחס בגלל כונתו הטובה של זמרי (שו) ♦ פינחס קיבל שכר זמרי בעולם הזה (שח) ♦ שכר מצוה שמקבלים בעולם הזה (שט) ♦ בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה (שי) ♦ פנחס לא נתכהן בתחילה כדי שיוכל להרוג את זמרי (שי) ♦ פינחס לא התחבא לאחר שהרג את זמרי (שיא) ♦ דין פינחס כישראל בשעת הריגת זמרי (שיא) ♦ לא נכון לאדם להציג את שמו (שיא) ♦ רמז לכהנים גדולים שהיו מזרעו של פינחס (שיא) ♦ פנחס מסר נפשו להרוג את זמרי לכפר על בני ישראל (שיב) ♦ הטעם ששבט שמעון נכשל בבנות מואב (שיב) ♦ נכלוליהם של המדינים (שיב) ♦ בנות צלפחד זכו לגילוי התורה הקדומה (שיג)

מִטּוֹת

צריך להדבק ברכ וצדיק שהוא עניו (שיד) ♦ משבט שמעון לא היה מלך או שופט (שיד) ♦ רמז לפייס את חברו בחודש אלול (שיד) ♦ כח הדיבור (שטו) ♦ נקמה מאת השר של מדין למעלה (שטו) ♦ רק משה היה יכול לבטל קליפת מדין (שטו) ♦ פשוטי העם יכולים להמשיך ברכה על ידי אמירת תהלים (שטז) ♦ כדי להנצל משנאת חנם צריך להחליף מהרגשת ה'ישות' (שטז) ♦ להלחם במדין משה שלח את פנחס ובסיוחו ועוג נלחם משה בעצמו (שיז) ♦ הגעלת כלים בכלים ממלחמת סיחון ועוג (שיז) ♦ תיקון מדת הכעס (שיח) ♦ כפרת שבת קדש (שיח) ♦ בני גד הקדימו את בני ראובן לבא לפני משה (שיח)

מִסְעֵי שֵׁט

פרשת מסעי נקראת בבין המצרים (שיט) ♦ מיתוק הגבורות על ידי שם מ"ב (שיט) ♦ בזכות ג'ן פרשיות התורה השכינה הקדושה שומרת עלינו (שיט) ♦ השכינה נמצאת בגלות עם ישראל ושומרת עליהם (שיט) ♦ הכח להוציא ניצוצות הקדושה בזכות ההכנעה לרצון ה' (שכ) ♦ הרחקת הערב רב מבני ישראל ברעמסס (שכ) ♦ הטעם שלא נכתב 'נשיא' בשבטים יהודה, שמעון ובנימין (שכ) ♦ הקב"ה מקדים רפואה למכה (שכ)

דברים

דְּבָרִים שְׁכָה

התוכחה לצדיקים לפי דרגתם ולהמוץ העם כפי דרגתם (שכה) ♦ אחרי שהחטא נתקן בשרשו על ידי הצדיקים אפשר להזכירו (שכה) ♦ אחרי שהחטא נתקן בתשובה מאהבה אפשר להזכירו (שכה) ♦ רמז לחורבן בית המקדש והולדתו של משיח (שכו) ♦ כשמוכחים ברבים צריך החכם לומר ברמז (שכו) ♦ לאבק לשון הרע לכולי עלמא יש תיקון על ידי לימוד תורה (שכז) ♦ רמז לגלות אדם (שכז) ♦ רמז לשלש מתנות טובות שנחסרו בפטירת משה (שכח) ♦ שורש שבעים לשונות נמצא בתורה (שכח) ♦ הכנת כלים טהורים כדי להוציא את הניצוצות שבארץ ישראל (שכט) ♦ סמוך לפטירתו משה לא שלט בענוותנותו (שכט) ♦ זהירות מיראת בני אדם (של) ♦ משה רצה להרוג את מואב אפילו שתצא ממנו רות (של)

וְאֶתְחַנֵּן שְׁלָא

כל תפילה פועלת (שלא) ♦ משה חשב שנרמז שיכנס לארץ (שלא) ♦ משה רצה להיות משיח (שלב) ♦ משה בקש בזכות הבל (שלב) ♦ גם בגלות הקב"ה יתן פרנסה לעם ישראל (שלב) ♦ רמז שעם ישראל יכירו שכל הטבע בטל לשם הוי"ה (שלב) ♦ משה רבינו רצה להיות בארץ ישראל כדי שיהיה כמי שיש לו אלוה (שלב) ♦ עם ישראל נחשבים כבנים לקב"ה (שלב) ♦ רמז לתבוסת המן (שלב) ♦ משה רצה לקבל אחד מארבעים מימות עולם (שלב) ♦ משה רבינו רצה להכנס מיד לארץ ישראל להציל את ישראל מצרותיהם (שלה) ♦ גזירת מי מריבה היתה רק על משה (שלה) ♦ ביאור מחלוקת אונקלוס ורש"י בפירוש תיבת "נא" (שלו) ♦ הקב"ה לא צריך לעזור למשה לקיים את נדרו (שלו) ♦ נתמלאה בקשתו של משה לשמש את הקב"ה (שלו) ♦ הקב"ה אמר למשה שיראה את הניצוצות הקדושים המפוזרים בכל קצוי תבל (שלו) ♦ חיזוק יהושע על ידי הבטחת נביא שאינה משתנה (שלה) ♦ ניתנה תורה לישראל מפני שהן עזין (שלה) ♦ המשכות אחר תענוגים משכחת את התורה (שלה) ♦ משה רמז לישראל שכדאי להם שיכנסו איתם לארץ והם לא עמדו על כך (שלה) ♦ לרוצח נחסרת אות החיים (שלט) ♦ יישוב סתירת הפסוקים (שלט) ♦ שמירה על ברית הלשון מועילה לשמירה על ברית המעור (שלט)

שְׁלֵט עֶקֶב

הרהור בתשובה קודם האכילה (שלט) ♦ מילתא דבדיחותא קודם הלימוד פותחת את השכל להבין את המשפטים (שמ) ♦ העניו זוכה שהלכה כמותו וילמדוהו בגן עדן מה שלא הבין בעולם הזה (שמ) ♦ הלומד תורה באהבה ויראה מקבל שכר בעולם הזה (שמ) ♦ השכר בזכות האבות אינו מביא לנסיון (שמא) ♦ דברי תורה הם הבנים האמתיים (שמא) ♦ לא לפחד מהעבירות שאין שום יאוש בעולם (שמא) ♦ עוונות בני ישראל הזדככו מגודל הצרות (שמב) ♦ הקב"ה יפיל את שרי האומות על ידי מעשינו הטובים (שמג) ♦ בלימוד תורה על ידי אכילת בשר מעלים ניצוצות גבוהים יותר (שמג) ♦ הקב"ה מייסר רק מאהבתו לבניו (שדמ) ♦ משה רבינו עומד תמיד להמתיק חומרת עוון העגל (שדמ) ♦ אהבת ה' באה כמתנת שמים (שדמ) ♦ הוזכרו דתן ואבירם ולא קרח (שדמ) ♦ על ידי לימוד תורה שבעל פה בלילה תהיה פרנסה לישראל (שדמ) ♦ מקור לכך שמשה יהיה המשיח (שמה)

רְאָה.....שמה

ראשית כל דבר כוונה לשם שמים (שמה) ♦ על ידי יחוד תורה ומצות יתבררו הניצוצות שנפלו לקליפה (שמה) ♦ שוב יום אחד לפני מיתתך (שמה) ♦ לימוד לשמה מביא לחידושי תורה (שמו) ♦ זריזות לחקור ולדרוש דרכי התשובה (שמו) ♦ תפלה בבית הכנסת (שמו) ♦ להשמר ממאכלות אסורות (שמו) ♦ ביאור המחלוקת האם היתה עיר הנדחת (שמו) ♦ הנותן לעני בסבר פנים יפות ינחל טוב (שמו)

שפטים.....שמו

המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה (שמו) ♦ רמז לאמירת פרק "לדוד ה'" (שמו) ♦ לרון את חבירו לכף זכות (שמו) ♦ שני ציווים למלכי בית דוד ולמלכי ישראל (שמה) ♦ ראוי לבקש הסכמה על ספר חידושים (שמה) ♦ רמז למלכות בית חשמונאי (שמה) ♦ שאר הנביאים אין דרגתם ששכינה מדברת מתוך גרונו (שמו)

פִּי־תֵצֵא.....שמו

החוזר בתשובה מביא טובה לעולם (שמו) ♦ דוקא בעריות אמרינן "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע" (שמו) ♦ אין חשש להתראת ספק בבן סורר ומורה (שנ) ♦ על ידי עסק התורה מתרפאים מצרעת (שנ) ♦ על ידי עבודת ה' מקרבים את ביאת הקץ (שנ) ♦ רמז לגאולת ישראל וניצוצות הקדושים (שנ) ♦ רמז לאריכות ימים בעולם שכולו ארוך (שנא) ♦ לגמור את התיקון כבר בגוף הראשון (שנא) ♦ "יהיה נערה" בלשון 'זכר' (שנא) ♦ ממזרים עתידים להטהר אבל לא עמונים ומואבים (שנב) ♦ משנת ת"ר אפשר לתקן עון המר על ידי תורה (שנב) ♦ חתן בשנה ראשונה אחר שנמחלו עוונותיו ירבה בתורה בלילה (שנב) ♦ צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלווה (שנב) ♦ דבר הנאמר בפני שלשה אין בו משום לשון הרע (שנב)

פִּי־תְבוֹא.....שנ

הצעקה מגיעה ישר אל ה' (שנ) ♦ ארץ ישראל היא ארץ קשה ובזכות המקדש היא "זבת חלב ודבש" (שנ) ♦ האדמה מוציאה פירות רק ברצון ה' (שנ) ♦ שמחה בתורה (שנ) ♦ אכילה צורך גבוה (שנ) ♦ השפע הרוחני היורד מלמעלה עובר דרך כ"ד בתי דינים (שנ) ♦ מבית המקדש של מטה השפעה גשמית ומן השמים השפעה רוחנית (שנ) ♦ המביא ביכורים לא ימות מיתה משונה באותה שנה (שנ) ♦ הקללות יבואו על העושים להכעיס (שנ) ♦ "בחורב" קשור למחלות כפי שהיה אצל הנאצים (שנ) ♦ רמז לגוי ששחט לפני יהודי ששחיטתו פסולה (שנ) ♦ יצחק אבינו מגן עלינו מהצ"ח קללות (שנ) ♦ פנימיות התוכחות הן טובות גדולות (שנ) ♦ במדבר לא היה להם לחם ויין ולכן לא היה להם דעת להבין את דבר ה' (שנ)

נִצְבִּים.....שנ

בזכות התורה נזכה בראש השנה להיות מושלים באומות העולם (שנ) ♦ צריך להחזיק את חבירו שהוא גבוה ממנו (שנ) ♦ הארת ראש השנה מתחילה מהשבת שקודם לו ובזכות זה נזכה בדין (שנ) ♦ ישראל עולים לגדולה בראש השנה ועוונותיהם נמחלים (שנ) ♦ ישראל חששו ממ"ט קללות שאין כנגדם כבשי החג (שנ) ♦ על ידי תשובה שקדמה לעולם הופכים 'מזיק' ל'זקן' (שס) ♦ כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה (שס) ♦ "קצה השמים" ולא 'קצה הארץ' (שס) ♦ תיקון פגם הברית בכח התורה (שסא) ♦ לחיות חיים כאלו שהבנים מרוצים מחיי אביהם (שסא)

וַיִּלֶךְ.....שס

האמא זוכה מפני שמסייעת למצות פריה ורביה (שס) ♦ למשה התגלה זמן מותו (שס) ♦ אם נתלשים קצת מהתורה נכבה אור הקדושה (שס) ♦ אחרי חורבן בית ראשון היה נראה שעם ישראל אינו עם ה' (שס) ♦ על ידי הכוונה בעשיית המצוה נוח לאדם שנברא (שס)

הַאֲזִינוּ **שסד**

רמז לתלמידי חכמים ואנשים פשוטים (שסד) ♦ על ידי שהתלמידי חכמים באים לדרשה גם האנשים הפשוטים באים (שסד) ♦ צדיק הדור מבקש לקבל את כח ההנהגה (שסד) ♦ רמז שמשה היה קרוב לשמים (שסה) ♦ רמז לשם המפורש (שסה) ♦ "עם נבל" רמזו לצדוקים שקבלו רק תורה שבכתב (שסה) ♦ עבודת ה' בשמחה ללא פניות (שסה) ♦ מפסוק זה הוא מקום ברקיע שמתגלה היחוד האמיתי (שסו)

זֹאת הַבְּרָכָה **שסו**

משה בירך את ישראל כדי שידעו שהתוכחות נבעו מאהבה (שסו) ♦ מיתוק הדינים על ידי ברכת משה (שסז) ♦ על ידי הברכות אפשר יהיה להשיג שלימות (שסז) ♦ משה עקד את מלאך המות וברך את ישראל לפניו (שסז) ♦ לזכות לתורה צריך להתנהג כבנו של הקב"ה (שסח) ♦ לכל אחד חלק בתורה שאי אפשר לאחזר להשיגו (שסח) ♦ כשהרב מבין בענייני החיים מבינים שאפשר לסמוך עליו בכל (שסט) ♦ בהוראת שעה היה מותר להרוג את אבי אמו מישראל (שע) ♦ רמז לנשים המחכות לבעליהן שיחזרו מבית המדרש (שע) ♦ משה בכה על אהרן לכן כתוב "כל" (שע) ♦ התורה נותנת חיים (שעא) ♦ כל הנסים מסודרים מראשית הבריאה (שעא) ♦ משה למד לשבור את הלוחות מ'שבירת הכלים' (שעא) ♦ נגלה לעיני כל ישראל שבראשית הם התורה, נשמות ישראל ומשה רבינו (שעב)

מועדים**סְלִיחוֹת** **שעה**

סליחות מכח שבת קודש (שעה) ♦ יצחק מלמד זכות על עם ישראל (שעה)

עֶרֶב רֵאשׁ הַשָּׁנָה **שעה**

'ערב ראש השנה' ולא 'מוצאי השנה' (שעה)

רֵאשׁ הַשָּׁנָה **שעו**

בכיה בימים נוראים (שעו) ♦ לחדש חידושי תורה בראש השנה (שעו) ♦ תפלה בראש השנה על בני חיי ומזוני (שעו) ♦ חיבוב המצוה על ידי תקיעת שופר פעמים (שעו) ♦ תקיעה ממתיקה דיני אדום (שעז) ♦ פתחו לי פתח כחודו של מחט (שעז) ♦ הקב"ה מלך ואי אפשר להעיד על עבדיו (שעז) ♦ הקב"ה מקדים רפואה למכה (שעח) ♦ פחד המלאכים שנבראים מהחטא (שעח) ♦ האות ד' פתוחה כדי שאפשר יהיה לחזור בתשובה (שעט)

עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה **שעט**

צדיקים נחתמים לינוק מצד החיים ורשעים נחתמים לינוק מצד המות (שעט)

שֶׁבֶת תְּשׁוּבָה **שפא**

יד ה' לא תקצר והכשלון מחמת העוונות (שפא) ♦ תשובה שייכת גם בלי חטא (שפא) ♦ בשבת תשובה הבריאה משתוקקת לשרשה (שפא)

עֶרֶב יוֹם הַכַּפּוּרִים **שפב**

מעלת התשובה על ידי האכילה בתשיעי (שפב)

פְּרִשְׁת זְכוּר **שפב**

הכנה העיקרית לפורים היא דבקות בלימוד התורה (שפב) ♦ לגוי לא נמחלין העוונות כשעולה לגדולה וכשנושא אשה (שפג) ♦ יסוד היהדות לעשות כל דבר כדין תורה גם כאשר היצר הרע לא

נותן (שפד) ♦ זכות קבלת התורה מחדש עמדה לישראל להנצל מהפור של המן (שפד) ♦ המן שאב קדושה מסעודת אסתר (שפה) ♦ המן כפר בביאת המשיח (שפה) ♦ על ידי שלמות השם 'שדי' זכו ל"ששון זו מילה" (שפה) ♦ ענין הפור (שפה) ♦ ברכת השבת בטלה את הגורל של המן (שפד)

שַׁבַּת הַגְּדוּל

'שבת הגדול' על שם שחזרו בתשובה בשבת זו (שפז) ♦ ישראל נקראו בנים ומלכים וזה ניכר דוקא בשבת (שפז) ♦ 'שבת הגדול' שבו נתגלו 'אורות הגדלות' שהאירו בפסח (שפח) ♦ כל שנה מתחדשים אלפי טעמים למה נקראת שבת זו 'שבת הגדול' (שפח) ♦ בכח השבת שבה אין לכוחות החיצוניים שליטה משכו ידיהם מעבודה זרה (שפח) ♦ עיקר ענין שבת הגדול הוא התשובה (שפט) ♦ שבת הגדול על שם תחיית המתים שתהיה בפסח (שפט) ♦ בכח השבת אפשר לעשות תשובה על עבודה זרה (שצ) ♦ בשעה שהחכם יושב ודורש הקב"ה מוחל עוונותיהם של ישראל (שצ) ♦ ניסן כנגד תשרי (שצא)

הַגְּדָה שֶׁל פֶּסַח

קרבן פסח נאכל באחרונה (שצא) ♦ הכל צריכים את התורה (שצב) ♦ לילה כיום יאיר כדי שיוכלו למול ביום (שצג) ♦ בלילה הראשון ניכר השינוי שלא אוכלים חמץ (שצד) ♦ ריבוי הסיפור הוא על גלות וגאולת הנפש (שצד) ♦ החכמים שמעו לבן זומא ולא לרבי אלעזר (שצה) ♦ רבי אלעזר כיבד את בן זומא על דרשותיו (שצה) ♦ עם ישראל מוכשרים להיות מנהיגים (שצה) ♦ תחבולת לבן לעקור את הכל (שצה) ♦ לבן בקש לעקור את בכורתו של יעקב (שצו) ♦ עם ישראל סבלו בתמימות עם ה' (שצו) ♦ פרעה רצה לשלוט גם בארץ ישראל (שצו) ♦ המצרים רצו השפעה בלא עבודה (שצו) ♦ על ידי הקרבה להר סיני היינו יודעים את המצוות מתוך כרוזי הנשמה (שצח)

שְׁבוּעוֹת

מתן תורה על ידי שהקב"ה הסכים עם משה (שצט) ♦ עם ישראל ישנו לפני מעמד קבלת התורה מפני שבטלו דעתם לרצון ה' (שצט) ♦ עם ישראל קבלו כח שהתורה שלהם תנהיג את הבריאה (ת) ♦ שמחה שחזרו אלינו ירושלים וחלקי ארץ ישראל (תא) ♦ נשמת משה כללה גם את אברהם אבינו (תא) ♦ כפיית הר כגיגית אף שאמרו 'נעשה ונשמע' (תא) ♦ היצר הרע חרד ממעמד הר סיני (תב) ♦ חיות עם ישראל רק מהתורה (תב) ♦ דוד קבל את חייו גם מאדם הראשון וגם מאברהם, יעקב ויוסף (תג)

לִיקוּטִים נִבְחָרִים

ביאור ענין "תורה חדשה" (תז) ♦ באגדה אפשר לפרש שלא כדברי רבותינו (תז) ♦ ישראל התפזרו בעולם כדי לתקן את הניצוצות הקדושים (תז) ♦ סיבת עיכוב השידוכים (תח) ♦ הטעם שהתנו מראש שלא תנשא לעשו (תח) ♦ שורש כל מחלוקת בין אדם לחברו הוא בקלקול שבבין אדם למקום (תח) ♦ אמרית 'אמן' היא שמיה רבה' ממתקת את הדינים (תח) ♦ הטעם שבדורות אלו יש מחלוקת בין הצדיקים (תט)

פתיחה

ישמחו המבקשים ויגילו הצמאים לדבר ה', בהגלות נגלות חידושי האי קדוש ה' החסיד האמיתי, המקובל האלקי, צדיק יסוד עולם, פועל ישועות בקרב הארץ, רבינו יצחק הכהן הוברמן זצוקלל"ה, שהיה נקרא בפי כל 'הצדיק מרעננה', בעל המחבר ספר 'בן לאשרי ברכה משולשת'. הנה ידוע ומפורסם ההבטחה שכתב בהקדמה לספריו, שהחליט להתפלל בכל יום "על כל אלה שיעיינו בספר ויגידו בשמו דברי תורה לאחרים שיוושעו מכל צרה שצריכים ישועה בעולם הזה ובעולם הבא" (הקדמה לספר בראשית), ושכל הלומד בספר זה "יזכה ליראת שמים והצלחה בכל טוב בזה ובבא" (הקדמה לספר שמות). והנה בעינינו ראינו ובאזנינו שמענו כי אף בדורינו זכו הרבה אנשים שדקדקו לומר מתורתו ברבים לישועות נפלאות, וכמו שהעיד הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א במכתבו, שזכה לנס למעלה מן הטבע בזכות שהיה מוסר דברי תורה מרבינו ברבים למשך כמה שנים.

והנה יש הרבה דברי תורה בספר 'בן לאשרי' שהם למעלה מהשגת רוב האנשים, או מפני שהם על דרך הסוד ואינם מובנים אלא ליודעי חן, או מפני שהדברים באים לפעמים בארוכה, או שיש בהם חשבונות מורכבים. ובודאי שכדי לזכות לכל הברכות הטמונות באור תורתו של רבינו, לא די באמירת הדברים לבד, אלא צריכים להבינם על בוריין, ולכן לקטנו פנינים מובחרים השווים לכל נפש, ובזה יאותו רבים ויהנו מאורה הגדול של תורת המחבר זצ"ל, ובפרט שהיא מסוגלת לברכה וישועה בכל הענינים.

הרה"צ ר' מרדכי ליב גלאטשטיין זצ"ל

שמחה מיוחדת היא לי שהתגלגלה לידי הזכות לעסוק במלאכת הקודש של הפצת תורת המחבר זצ"ל, מפני הקשר שבין משפחתי ובין הצדיק כבר כמה דורות. זקני (אביה של אם אבי) הג"ר יהודה לייב וולמאן זצ"ל הי"ד היה האחרון שישב על כס הרבנות בעיר סוכוטשוב, ובבחרותו למד אצל השם משמואל בצוותא עם המחבר זצ"ל. זקני עלה השמימה על קידוש ה' בשנות הזעם, ולא השאיר לנו שריד מתורתו, לכן אקוה שתורת המחבר, שהיה מבני חבורתו, תהיה לזכרו לעולמי עד.

הקשר משפחתי נמשך על ידי זקני (חתנו של הרב הנ"ל) הרה"צ ר' מרדכי ליב גלאטשטיין זצ"ל. זקני נסמך להוראה על ידי כמה מגדולי הדור לפני המלחמה, וכתבי הסמיכה אבדו ממנו בתלאות הזמן. זקני ביקש המלצה מאת הצדיק המחבר זצ"ל שהוא בעל סמיכה והצדיק נעתר

לבקשתו. ההמלצה מודפסת כאן כדי להראות כתיבת יד קדשו. במשך הרבה שנים עמדו בקשר של חליפת מכתבים ביניהם [והמה עדיין בכתובים תחת ידי, ועוד חזון למועד]. באותן השנים זקני השתדל ליהנות את המחבר זצ"ל ממאודו, שהיה עני מדוכא עד כדי כך שלא היה לו כסף אף לקנות טלית קטן חדש, והיה כותב בפנים המעטפה של המכתב כדי לחסוך בנייר.

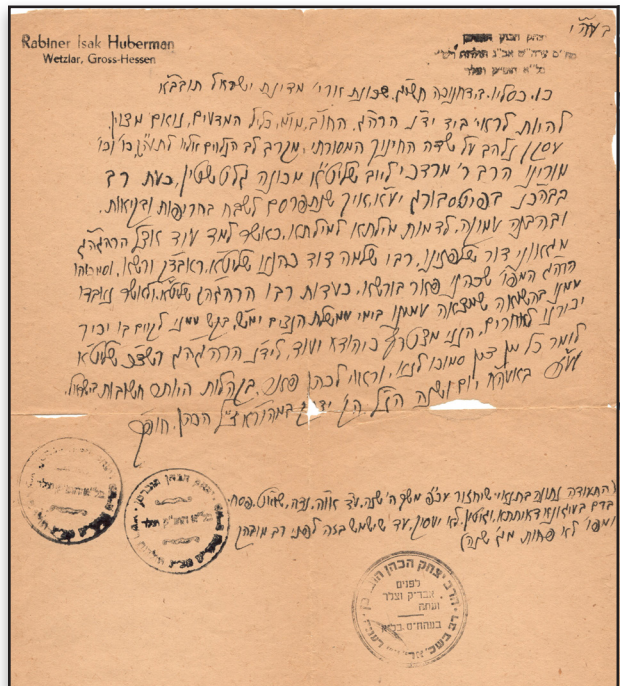
בקיץ תשל"א כשהיה אבי מורי הרב יוסף מנחם גלאטשטיין שליט"א כבן שבע עשרה שנה, ביקר את המחבר זצ"ל, והיה צריך לצעוד דרך ארוכה בתוך יער כדי להגיע אל הצריף הקטן שהיה משמש כביתו. באותה השעה הצדיק היה זקן מופלג סגי נהור, וכש'ראה' את אבי אמר "אין גאנצן ענליך צום זיידע" [בדיוק כמו הזקן - הרב מסוכטשוב הנ"ל]. ואז ביקש מאבי שיראה שהספרים שלו יהיו נפוצים כדי שיבדרון שמעתתיה בין הלומדים. ואכן במשך השנים, המחבר זצ"ל שלח ספריו לזקני, ששימש ברבנות בעיר פיטסבורג, כדי להפיצם. לאור הקשר המיוחד ובקשתו של המחבר זצ"ל אני רואה בזה חובה משפחתית לברר מקחו של צדיק ולהפיץ תורתו.

במהדורה זו נלקטו מתוך תורתו של המחבר, שלושת כרכי 'בן לאשרי', חידושים בפשט, רמז, דרש וסוד, שלפי דעתנו ישמחו את לב הלומד. הוספנו ניקוד מלא לכל הספר למען ירוץ בו הקורא לטעום מדבשו של המחבר זצ"ל. הקטעים שנלקטו תוקנו משגיאות ונוספו בהם מאות מראי מקום. היות וספר זה הינו ליקוט מספריו של המחבר, הוספנו בסוף כל קטע את מקור הדברים בספרו של המחבר לכל הרוצה לעיין בדברים במקורם. מסיבה זו, בעת הצורך נערכו הדברים במעט כדי להתאימם למסגרת זו. קובע ברכה לעצמו מדור 'ביאורי הצדיק' שנכתב על ידי מכון 'עלה זית', בו התבארו דברי המחבר בכל מקום שהיה צורך בביאורם, ולפעמים גם נוספו הערות בדברי המחבר. נוסף גם מדור 'ציוני הצדיק' שכתבתי בס"ד ובו הרחבות ומקבילות מספרים אחרים לדברי המחבר.

היה ספר זה מילוי רצונו של רבנו המחבר זצ"ל, ובזכות זה נזכה שהקב"ה ימלא לטובה כל משאלות לבם של כל הלומדים וההוגים

כתב המלצה שכתב רבינו זצ"ל עבור הרה"צ ר' מרדכי לייב גלאטשטיין זצ"ל

'תולדות יצחק'

אלה 'תולדות יצחק', תולדותיו וקורות חייו של האדם הגדול בענקים, צדיק יסוד העולם, שר התורה ועמוד העבודה, פועל ישועות בקרב הארץ ומלומד בנסים, הגה"ק רבי יצחק הכהן הוברמן זצוק"ל זיע"א, המכונה 'הצדיק מרעננה', בעל מחבר ספר הקדוש 'בן לאשרי - ברכה משלושת'

רבינו נולד בחג השבועות שנת תרנ"ו, לאביו רבי אשר אנשיל הכהן זצ"ל, שהיה שקדן גדול ומופלג מאוד בתורה, ממיוחסי כהונה נין ונכד לבעל הש"ך, ולאמו הרבנית הצדקת זלאטא אסתר הי"ד. נקרא שמו בישראל 'יצחק', על שם סבו אבי אמו.

הגה"ק ר' יעקב מרדכי זילברמן
מבילגורייא זצוק"ל

בבית זה גדל הנער יצחק וכבר בשנות עלומיו ניכר כי לגדולות נוצר. בהיותו בגיל שבע היה בקי בכל התנ"ך בעל פה. בילדותו נודע כשקדן גדול ונפלא ולא פסק פומיה מגירסא בלימוד הש"ס והפוסקים. בהיותו בגיל עשר, יניק וחכים, כבר ישב ולמד בישיבה עם הבחורים, אצל ראש הישיבה מורו ורבו הגה"ק רבי יעקב מרדכי זילברמן מבילגורייא זצוק"ל, שהיה מחבבו מאוד. ראש הישיבה הרב מבילגורייא כתב עליו במכתב המלצה, "הבחור המוסר כתב זה הוא דבר נפלא בדורותינו, התמדתו לא יכילו ניירות, ולומד מאז הבוקר השכם בקולו עוז שאגה כלביא לא פסיק פומיה מגירסא, יראת שמים שלו נפלאה היא בעינינו".

בגיל חמש עשרה עבר ללמוד בישיבתו של הגה"ק השם משמואל מסוכוטשוב זיע"א, והיה עמל בתורה יומם ולילה בהתמדה גדולה ומופלגה עד שכינוהו הכול 'המתמיד מבילגורייא'.

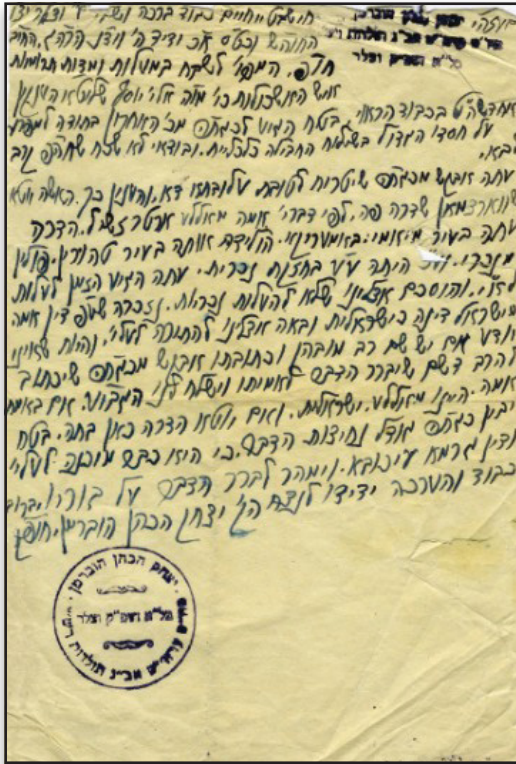
באותם ימים נתקרב לחצר הקודש גור, ולרבו הגה"ק ה'אמרי אמת' זיע"א. והיה נוסע להסתופף בצל קדשו במועדים וזמנים, ודבק בו בכל ליבו בהתקשרות פנימית נפשית. ורבו ה'אמרי אמת' היה אוהבו ומחבבו עד למאוד ומוקירו ומקרבו.

בגיל שמונה עשרה עבר ללמוד בוורשא, אצל הגאון רבי צבי הירש גליקזאהן זצ"ל חתנו של מרן רבי חיים מבריסק זצ"ל. ואף קיבל ממנו מכתב המלצה שם נכתב עליו "הבחור החריף ובקי שקידתו הרבה והתמדתו בתורתו הקדושה

רבינו הצדיק מרעננה בצעירותו

מפליאה עין כל רואיה, עוד מימי נעוריו יגע ומצא וקנה לו הרבה ידיעות בש"ס בעיון ישר, ונוסף לזה הנהגתו הרצויה בעיני ה' ואדם, ויראתו הקודמת לחכמתו, אהוב למקום אהוב לבריות".

מכתב בענין בירור יהדות

באותם ימים נתקרב גם לדרך אדמו"רי חב"ד, עמם החזיק קשר איתן לאורך השנים. במאמר בקובץ 'התמים' דחסידי חב"ד שי"ל בשנת תרצ"ו כתב בהאי לישנא: "הנני מתחנן להורות לי באיזה דרך האמת ישכון אור החסידות, ואת המעשה אשר נעשה להשיג את דרכי עבודת ה' בדרך החסידות וכו', כי תורה היא וללמוד אני צריך". וחותרם את שמו: מוקירם ומכבדם, יצחק הובערמאן - התמים מבילגוריי.

במכתב שכתב להרה"ק רבי יוסף יצחק שניאורסון זיע"א, ביקש לזכות להימנות עם המקושרים לצדיק, ובלשונו: "ירחם כבוד קדושתו עלי ויסדר לי סדר הנהגה שעל ידו אזכה להיות מהמקושרים האמיתים, כי אני צריך רחמי שמים בכל רגע לבל אכשל ח"ו בהוראה ובלימוד וכו'".

עוד בצעירותו זכה להסתופף בצלם של רבנים מופלגים צדיקים וקדושים, שהכניסוהו להיכל חכמת האמת, ולימדוהו חכמת הקבלה, בדרך המקובלים הקדמונים אנשי השם קדושים אשר בארץ המה, אשר ידעו לפעול פעולות ברזי יחודי השמות הקדושים, צירופי האותיות והכוונות, להמתיק הדינים בשורשם ולהמשיך רחמים וחסדים על זרע ישראל הקדושים. כל ימיו עסק רבינו בחכמה מפוארה זו בגינוני קדושה ודביקות עליונה.

בבואו לפרקו בנה את ביתו עם רעייתו הרבנית לאה ע"ה, אשר עמדה לימינו כל ימיו בעבודת הקודש. יהי זכרה ברוך.

בגיל שלושים ואחד, היה לו בכתובים חיבור גדול חידושים על התורה ועל כל הש"ס. ובבואו אל רבו ה'אמרי אמת' הניח את החיבור לפניו, ועמד ה'אמרי אמת' על יד אדן החלון ועיין בו למעלה מארבע שעות, ואף כתב לו הערות על חידושיו, אשר היה לפלא גדול בעיני החסידים שם.

בשנות הזעם בימי מלחמת העולם השנייה, גלה לערבות סיביר, שם עבד עבודת פרך ועברו עליו ייסורים רבים, וניצל בנסים גדולים בחסדי שמים. בספרו הקדוש מספר רבנו זיע"א בלשון קדשו (ח"ג עמ' ט): מאורע שאירע לי בזמן כניסת הנאצים ימ"שו לעירנו. תפשו בני אדם לעבודה

ואני בתוכם לחפור בור שני מטר אורך ורוחב ועומק, ובתוך הבור בעומק עוד גומא, והלך הנאצי ימח שמו והפיל כל הכובעים שבראשו לגומא הקטנה. וכשהגיע אצלי אני הייתי חבוש בכיפה תחת הכובע, אמר אתה הרב של העדה, ודחף אותי לבור. ובאותה דחיפה שני מטר בעומק, היה בה כדי להמית אותי, אבל בעזרת השם יתברך לא אירע לי שום דבר. והייתה התוכנית שלהם, שהפולנים שנלחמו עמם הרגו סוס משלהם, וציוו לאנשים שיביאו הסוס הפגר וישליכו עלי לבור ולסתום הבור. והתחילו האנשים לבכות ולבקש מהם שיניחו אותי בחיים, למה רוצים להמיתני חנם. והם באחד שרוצים להמיתני. מובן מאליו שהאנשים שצריכים היו להביא את נבלת הסוס, היו שוהים הרבה זמן עד שהביאו, אולי יארע נס. אבל לא היו יכולים להתעכב הרבה זמן, בשביל שהיו מרדפים אחריהם. וכשהיו כבר ארבע מטר סמוך לבור, פתאום הופיע שר משלהם והתחיל לצעוק, המלחמה הולכת שמה ואתם עומדים כאן עם היהודים, תיכף שיתעלמו מן המקום. לא ראינו מהיכן בא השר, וגם לא ראינו איפה נעלמו הנאצים. והיו הדברים לפלא. כשראו שנעלמו באמת הוציאו אותי מהבור, וכך ניצלתי בעזרת השם. עכשיו שמוני לבקש רחמים על בני ישראל, ונפל בדעתי שזו הייתה כוונת דוד המלך ע"ה בפסוק (תהלים ל, ד) "ה' העלית אותי מן שאול", בשביל שאחיה ואשאל ואבקש רחמים על ישראל עמך, ועל ידי זה "חייטני מיורדי בור", כשהייתי בבור עשית לי הנסים כדי שאחיה ואבקש רחמים בעד עמך.

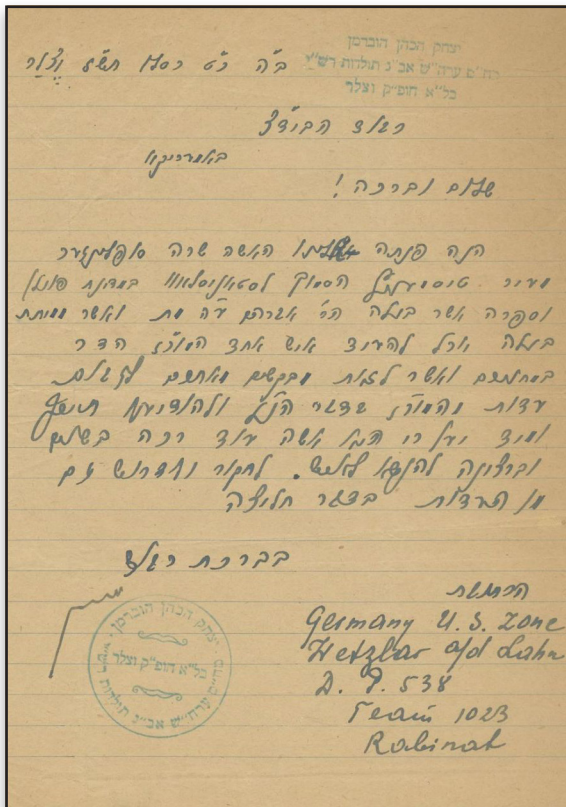
מסופר, שבימי המלחמה עת אשר נלקח לעבוד עבודת כפייה, מאוד חשש שיאלצוהו לעבוד גם בשבת, קם ועשה מעשה נורא וקטע ביום שישי חתיכה מאצבעו, בתקווה שעם היותו כואב וזב דם מקטיעת האצבע ינצל מעבודת הכפייה באותו יום השבת. באותה שעה אמר, "במהרה יבנה בית המקדש, ואני בהיותי כהן אהיה בעל מום בשל קטיעת אצבע הבהון ואפסל מלעבוד עבודת בית המקדש, אבל מוטב ואפסל מלעבוד בבית המקדש ולא אחלל שבת אחת".

בתום מלחמת העולם השניה עבר רבינו לעיר ווצלר הסמוכה לפרנקפורט בגרמניה, ונתמנה לרב העיר ואב"ד למחנה הפליטים שהיה בעיר. שם עמד בראש מוסדות התורה, היה ראש בית המדרש לבעלי בתים ומסר שם שיעורים תמידין כסדרן. כן יסד שם ישיבה, תלמוד תורה ובית יעקב.

רבינו כיהן שם כרב במשך שש שנים ופעל שם הרבה, מסר עצמו למען הכלל ודאג לכל ענייני היהדות בעיר. את עיקר זמנו הקדיש לעבודת קודש שהייתה נצרכת במיוחד באותם ימים קשים שלאחר המלחמה הנוראה, כאשר באו לפניו עגונות רבות שלא ידעו מה עלה בגורל בעליהן

רבינו בגרמניה

מכתב בענין התרת עגונה

במשך שנות המלחמה האיומה. רבינו כינס בית דין מיוחד בראשותו כשהוא משמש כאב"ד לעניין היתר עגונות. אז התגלתה גדלותו התורנית וסמכותו ההלכתית הכבירה כאשר כח זכרונו האדיר היה להפליא, כשלא היו בידו הספרים הנחוצים לנושאים מורכבים וסבוכים אלו, ועם כל זה חשף זרועו לפסוק כדת של תורה.

אחר שנים מספר עלה לארץ הקודש והתיישב בקצה העיר רעננה, שם המשיך להתעלות במעלות רמות, ושמו הטוב החל להתפרסם כצדיק נשגב, בעל רוח הקודש ופועל ישועות בקרב הארץ. מיום ליום רבו הדופקים על דלתותיו על מנת להתברך על ידו.

אצל רבינו הצדיק נתקיים הכתוב (איוב כב, כח) "ותגזר אומר ויקם לך". על פתחו צבאו המונים מכל החוגים ומכל

העדות, פשוטי העם ואף רבנים ויושבי על מדין, להתברך מפיו הקדוש, ומדבריו לא נפל דבר ארצה. מפורסם הדבר כי הושיע אלפים מישראל בישועות מופלגות מאוד. היה פוקד עקרות ומרפא חולים אנושים במחי יד.

היתה דרכו לדרוש סכומי כסף גדולים לפדיון נפש עבור הישועות. והוא עצמו לא היה נהנה מהם כמלא נימה, שלא היה מעכב לביתו כלום. כך כך גדלה עניותו עד שכתב למורי זקני הרב מרדכי לייב גלטהשטיין זצ"ל שאין לו כסף אפילו לקנות טלית קטן לעצמו. את כל הכספים הרבים, סכומים אדירים שקיבל מהבאים אליו שנושעו מברכותיו, היה מעביר למוסדות תורה, עבור הקמת ישיבות וכוללים וביסוסם.

ידוע, שזכה לגילויים שמימיים נשגבים ולדרגות גבוהות. מקובל, שהיה אליהו הנביא שכיח אצלו והרבה סיפורים ידועים בעניין זה. כמה מגדולי ישראל המפורסמים העידו על אמיתות הדברים. בספר אעלה בתמר (מתורת בית בריסק עמ' סח) מסופר מה שהגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל התבטא עליו וז"ל: דיבר כמה פעמים אודות הצדיק מרעננה, ואמר ששמע מעדים נאמנים על אותו צדיק שנשאל בנושא מסוכך ואמר שכשיהיה סנדק בכרית מילה ישאל את אליהו הנביא, ובאמת כפי

שהשיב כן היה. ואמר רבינו שאינו יודע במה זכה אבל יתכן לפי גודל התמדתו הנוראה בתורה, וגם שכל ימיו לא נהנה מן העולם וחי בדחקות נוראה והיה מסורבל בעניות וביסורים, עכ"ל.

פעמים היה מגלה פשרן של מאורעות שמתרחשים בעולם וכן דברי עתידות. כגון, בזמן 'מלחמת יום הכפורים' דיבר על זה זמן מה קודם בבכיות גדולות, ובזמן המלחמה היה עומד שעות רצופות בתפילה ובוכה ודיבר אז דברים גבוהים ונסתרים עד למאוד מכבשונו של עולם על העתיד להיות.

קשר טמיר ונעלם, היה לרבנו עם מורו ורכו הרה"ק הבית ישראל מגור זיע"א, אשר העריכו והעריצו עד למאוד. פעמים רבות היו מתוועדים יחדיו בדברים נסתרים ופועלים להמתיק הדינים ולהמשיך רחמים על שארית ישראל.

כל ימיו היה שקדן מופלא ומן עמוד השחר ועד שעות הליל המאוחרות עמל היה בתורה באופן מבהיל, עד שכל רואיו קראו אחריו 'מקודש'. היה גבוה משכמו ומעלה מכל העם ועיניו משוטטות באפיקי מרחבי ים התורה בבקיאות מופלאה בכל מכמני הש"ס והפוסקים. ותחל רוח ה' לפעמו בעיון ובסברא, והיו ידיו אמונה באסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. היה לבו לב הארי מתגבר בתורה, וכמעין הנובע אשר לא יכזבו מימיו היו נובעים חידושים בסוגיות הש"ס ובתשובות להלכה, וגם בחידושי אגדה ידיו רב לו בדרך דרוש, רמז וסוד.

תלמידי חכמים מופלגים אשר היו באים אליו במשך שנים להתברך מפיו והיו מדברים אתו בלימוד, העידו שהיה בקי בכל הש"ס והיה שגור על פיו לשון הגמרא, רש"י ותוספות, ראשונים ואחרונים, עד פסק ההלכה בשולחן ערוך עם נושאי כליו, והיה מצטט לשונם בעל פה. בכל פעם כשהיה נשאל בענייני הלכה, באיסור והיתר ושאלות בענייני טהרה ואפילו בעניינים סבוכים בהלכה, היה אומר

רבינו תשרי תשכ"ט

את הפסק על בוריו בבהירות מופלגת, כשהכול עומדים ומשתוממים על גאונותו הרבה ובקיאותו הנרחבת בכל הש"ס והפוסקים. כמו כן היו באים אליו הרבה יודעי ח"ן ובעלי קבלה להשתעשע עמו בנסתרות התורה והביעו התפעלותם הגדולה מגדלותו.

תפילתו הייתה במסירות נפש גדולה עד למאד, גם כאשר חלה ברגליו ומצב בריאותו היה רופף והיו לו יסורים גדולים, היה עומד במשך שעות ארוכות לתפילת שמונה עשרה, כולו דבוק ביוצרו מבלי תזוזה, ושופך לבו לאביו שבשמים כשפניו יוקדות ולוהטות מעוצמת התלהבות קודש, כשהוא מעתיר בבקשות ובתחנונים כבן המתחטא לאביו על כל הבאים לקבל ברכתו לרפואה וישועה.

פעמים רבות תפילותיו היו מלוות בזעקות ובבכיות גדולות עד שהיה נשמע גם לעומדים בחוץ. פעם אחת אמרה הרבנית ע"ה, "אנשים חושבים שאחרי מסירת הפיתקא וברכתו, מסתיים הענין, אולם האמת שאחר כך הוא מתפלל רבות ובוכה, ומזה נחלשת בריאותו נקרע לבבו".

לספרו הקדוש קרא רבינו בשני שמות. האחד 'בן לאשרי', והשני 'ברכה משולשת'. 'בן לאשרי' - על שם

אביו שלימדו תורה והיה עובד ה' גדול רבי אשר אנשיל זצ"ל. 'ברכה משולשת' - על שם שנכללים בספר חידושי תורה משלש תקופות בחייו, תקופה ראשונה, בימי השלוחה בהיכלו לפני שנות הזעם. תקופה שנייה, בתוך ימי הזעם והחורבן בהיותו גולה ונרדף ועובד בפרך ביערות סיביר. תקופה שלישית, אחר שזכה ועלה לארץ ישראל.

בהזדמנות התבטא ואמר דבר נורא, כי את כל החידושים שהוא מכניס לספרו 'בן לאשרי', הוא קודם שואל ומבקש עליהם אישור מאליהו הנביא אם הם אמיתיים ונכונים, ורק לאחר מכן הריהו כותבם בתוך הספר.

בשנת תשל"ו דיבר הרבה אודות ביאת המשיח והגאולה השלימה. כמה שבועות לפני פטירתו היה בחולשה, וביומו האחרון לפנות ערב ביקש מאחד ממקורביו שיעזרהו ללבוש בגדי שבת ולא פירש טעם הדבר. בליל ב' י"ג טבת תשל"ז החזיר את נשמתו הטהורה ליוצרה למגינת לבם של מקורביו ובית ישראל. למחרת ליווהו קהל רב ופיהם לא פוסק מלספר אודות גדלותו, צדקתו וישועותיו הנפלאות.

מנוחתו כבוד בהר המנוחות שבירושלים. מקום הציון הקדוש נבחר ע"י רבינו בעצמו, שעשה הסכם עם החברא קדישא שהכירו את גדולתו וקדושתו והסכימו לתנאו, שחלקת הקבר תהיה סמוך לכניסה לירושלים ושישקיף בדוקא על כביש הכניסה, ברומזו שברצונו להיות מגן על עיר הקודש לעכב ולבטל גזירות שלא יכנסו לירושלים.

זכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל אחינו, אמן.

ברכה מרובה שלוחה להרב עוזיאל אדרי שליט"א, רב המרכז הרפואי 'סורוקה' בארה"ק, שעושה גדולות

ונצורות להפצת תורת רבינו זיע"א, שסייע בעדנו בעריכת המאמר. תודה מיוחדת להרב יצחק מאיר ניימן עורך שו"ת בן לאשרי ושו"ת נחמת שלמה על המצאתו לידינו את תמונות המחבר למען תהיה דמותו הקדושה מול עינינו.

נביא כאן מעשה שסיפר רבינו זצ"ל (מתוך ספר עלינו לשבח, פרשת נשא).

אנחנו נספר כאן על ברכה שהיתה אמורה להזיק, אבל צדיקי הדור הפכוה לברכה. בעת אמירת ה'תשליך' בראש השנה, נגש אלי ילד קטן, והצביע על נוסח התפילה שאומרים לאחר התשליך שזנכה 'להמתיק הדינים תקיפים', ושאל מה פרושן של מילים אלו.

השבתי לו שהחיד"א, שהיה רבם של ישראל גם בתורת הנסתר, וחיבר את התפילה הזו, הטמין כאן מן הסתם כונות עמוקות עד מאוד, אבל אמרתי לו גם הסבר על דרך הפשט [והאמת, שגם בנוסח התפילות שחיבר החיד"א לאחר כל הקפה בשמחת תורה, מופיע נוסח דומה, וצריך להבין גם שם מה הפשט].

הסברתי את הדבר לילד באמצעות מעשה מופלא ששמעתי על הצדיק שהיה גר במשך שנים רבות בעיר רעננה, ושמו רבי יצחק הוברמן זצ"ל. כידוע, שיחרו אנשים רבים לפתחו, וביקשו

את ברכתו, ונושעו. שמעו של הצדיק מרעננה הגיע גם אל כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל, בעל ה'בית ישראל', וכשנסע פעם האדמו"ר מירושלים לחיפה, ביקש מחסידי הוודיע לרבי יצחק הוברמן שהוא מעוניין לבקר אצלו.

כמה מחסידי גור שהתגוררו בתל אביב, ששמעו שהרבי יבקר ברעננה, החליטו לנצל את ההזדמנות ולבוא ולהתברך מפי רבם. בעת הביקור, כך חשבו, לא יהיו במקום אנשים רבים, בודאי לא כמו הצפיפות הגדולה השוררת בדרך קבע בבית מדרשו של הרבי בירושלים, וכך יוכל הרבי להקדיש להם מעט יותר זמן. הם בררו את השעה שה'בית ישראל' יגיע לרעננה, והגיעו לשם זמן רב לפני כן, כדי שההזדמנות לא תשטט מידיהם. והנה, הם ממתנינים וממתנינים, והרבי לא מגיע. היה זה לפליאה בעיניהם, כי דיוק-הזמן של הרבי היה מפורסם וידוע לכל.

לא חלף זמן רב עד שנודע שמסכות שלא היו תלויות בו, לא יוכל הרבי מגור להגיע לרעננה. החסידים שהבינו שתקותם להכנס אל הרבי נגוזה, עמדו בפחי נפש. ראה זאת הגר"י הוברמן ואמר להם כיון שרואני שיודעים הנכם להעריך כוחו של צדיק מהו, בואו ואספר לכם מעשה בענין זה.

המעשה נסוב על הגאונים האדירים, האב ובנו, בעל ה'אבני נזר' וה'שם משמואל' מסוכוטשוב, שרבי יצחק הוברמן נמנה על בני שושילתא דדהבא של חצר זו. חסיד אחד היה לו ל'אבני נזר' שלא נפקד בזרע של קיימא. והיה חסיד זה מתדפק בתדירות על דלת רבו, ומתחנן לפניו שיברכהו שיזכה להפקד. הגאון, מסיבות השמורות עימו, נמנע מלהעניק לו את ברכתו.

חיפש אותו חסיד שעת-כושר שבה יוכל לתפוס את רבו בעת שמחה, ואז יבקש ממנו שיברכהו. שעה שכזו הזדמנה לפניו בשמחת תורה, כאשר ה'אבני נזר' היה בשיאה של השמחה בבית מדרשו, ופניו להטו מרוב דבקות. נגש אליו החסיד והודיע שלא יעזוב את המקום עד שהרבי יברכהו.

משראה ה'אבני נזר' כך, אמר לו: 'האם אתה רוצה שאברך אותך שילד לך בן שיהיה כומר?!' שמע החסיד את דברי רבו, ופניו חורו כסיד. הוא הבין שרבו צופה ברוח-קודשו את העתיד להולד ממנו, ואכן לא המשיך יותר לשטוח את בקשתו לזרע של קיימא.

כעבור תקופה מסויימת נפטר ה'אבני נזר', ובנו בעל ה'שם משמואל' הכתר בכתר המלוכה בחצר סוכוטשוב. ידע אותו גאון מצעריו של החסיד ההוא, ביודעו שזה שנים רבות שאין לו ילדים, ופעם בעת שמחת תורה, בעת התלהטות השמחה בבית המדרש, נגש ה'שם משמואל' מעצמו אל החסיד ואמר לו 'אני מברך אותך שהשנה תושע ותפקד בזרע של קיימא!'

והנה, לא די שהחסיד לא ענה אמן על ברכתו של הרבי, אלא שפניו חורו, והוא חישב להתעלף... ראה זאת ה'שם משמואל', והבין שיש דברים בגו, ושאל את החסיד על מה ולמה לא ענה אמן על ברכתו, ומדוע חורו פניו.

לא כחד ממנו האיש את כל מה שעבר עליו עם אביו, ה'אבני נזר', ואמר שלאחר שהאבא הגדול רמז לו שבנו העתיד להולד יהיה כומר, לא רצה יותר לבקש ממנו שיברכהו.

בעל ה'שם משמואל' שומע את הדברים, מהרהר בינו לבין עצמו, ואחר כך פונה אל החסיד ואומר לו: 'ואף על פי כן, רוצה אני לברכך, ועכשיו תענה אמן!' ובירכו שיזכה להושע, והחסיד ענה אמן ביקוד-נפש.

חמשה ילדים נולדו לאותו חסיד. ארבעה מהם נהרגו בתקופת השואה, ועלו על מזבח ה' וקידשו שם שמים. הבן החמישי, שהיה הבכור, הצליח לשרוד את השואה ולצאת ממנה בשלום, על ידי שהתחפש ל... כומר. [פשוט וברור שאסור ללבוש סתם כך בגדים של כומר, אלא שכאן היה מדובר בענין של הצלת נפשות, ועיין עוד בספר חסידים סימן תש"ב מעניינים אלה].

הוא היה טיפוס כשרוני במיוחד, שלט בכמה שפות, וכך יכול היה להתחפש לכומר ולעבור את אימי השואה בשלום, ולעלות לארץ ישראל. הוא אף זכה להקים דור של בנים תלמידי חכמים ויראי שמים, ההולכים בדרכי אבותיהם ומקדשים שם שמים בכל הליכותיהם.

זה היה הסיפור שסיפר הגר"י הוברמן לחסידי גור שהמתינו לרבם ולא פגשוהו. מה למדנו מכאן? - שהצדיק, בכוחו הגדול, מסגל להמתיק הדינים! וזו התשובה שהשכתי לילד ששאלני בשעת ה'תשליך' על פירוש הנוסח 'להמתיק הדינים תקיפים'. על הבן ההוא נגזר שיהיה כומר, אבל מי אומר שהוא צריך להיות כומר של ממש... בכוח ברכתו הצליח ה'שם משמואל' להמיר את הגזירה ולגרום לכך שהבן יצא ידי חובה ב'תחפשת' בלבד. ואדרבה, בכך ינצלו חייו!

בְּרַאשִׁית

קיום מצות פריה ורביה תחילה

בְּרַאשִׁית (א, א). צְרוּף בֵּית-רֵאשׁ, וַיבְאֵר רמז על פי מַה שְּׁאַמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְיִלְל (גיטין נב, ב) שְׂרָבִי יוֹסִי קָרָא לְאַשְׁתּוֹ בֵּיתוֹ^א. וַיִּרְמֵז דְּהִלְכָה כְּמֵאן דְּאָמַר (קידושין כט, ג) נוֹשֵׂא אִשָּׁה וְאַחַר כֶּף לּוֹמֵד תּוֹרָה, דְּכַרְיָה וְרַבִּיָּה הִיא מְצֻנָּה הִרְאשׁוּנָה. וְעוֹד שְׁעַל יְדֵי זֶה יוֹכַל לְלַמּוֹד אַחַר כֶּף בְּטַהֲרָה. (עמ' ו)

העולם נברא בזכות התורה והשבת

בְּרַאשִׁית (א, א). ב' גְּדוּלָּה. יֵשׁ לְפָרֵשׁ דרוש בְּהַקְדָּם מְאֹמֵר רַבִּי שְׁלֹמֹה אֶלְקָבָן, פְּנֵי שַׁבַּת נִקְבְּלָה (פיוט לנח דו"י). וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ פְּנֵי, פְּנִימִיּוֹת, פְּנִימִיּוֹת תַּבַּת שַׁבַּת הִיא ב' רוֹמֵז לְב' דְּבְרַאשִׁית. נִקְבְּלָה, עֲלִינוּ לְלַמֵּד וּלְקַיֵּם תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה^ב. וּבִזְכוּת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה וְהַשַּׁבַּת, שְׁאַמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְיִלְל (אליהו רבה פק א אות ה) שַׁבַּת יַעֲשֶׂה כְּלוֹ תּוֹרָה, בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הָעוֹלָם. (עמ' ז)

רמז לשלשת בתי המקדש

בְּרַאשִׁית (א, א). שְׁמַעְתִּי מִיָּדִיד נְפִשִׁי רמז הרזימ"א, שְׁנַרְמֵז בְּתַבָּה זו, בֵּית רֵאשׁוֹן אָבֵד, בֵּית שְׁנֵי אָבֵד, בֵּית שְׁלִישִׁי יַעֲמַד תְּמִיד. יְהִי רְצוֹן שְׁנֻזְכָּה לְזֶה תַּכְף בְּיַמֵּינוּ. (עמ' ז)

כיבוד אב ואם בראשית התורה

בְּרַאשִׁית (א, א). צְרוּף יִשְׂרָת אַב אָם. רמז [ב"מ בְּחִילוּף אוֹתִיּוֹת בּוּמ"ף^ג]. וַיְבוֹאֵר עַל פִּי אוֹמְרָם וְיִלְל (קידושין ל, ב) עַל פְּסוּק (מהללס קיט, קס) רֵאשׁ דְּבַרְךָ אָמַת, וְלֹא סוּף דְּבַרְךָ, אֶלֶּא כִּינֵן שְׁשַׁמְעוּ אָמוֹת הָעוֹלָם אֲנָכִי וְגו', אָמְרוּ לְכַבּוֹד עֲצֻמוֹ הוּא דוֹרֵשׁ, וְאַחַר כֶּף כְּשֶׁשַׁמְעוּ כְּפַד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ, חֲזְרוּ וְהוֹדוּ לְדַבְרוֹת הִרְאשׁוּנוֹת. וְעַל כֵּן נִרְמַז בְּהַתְחַלַּת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה כְּבוֹד אָב אָם. (עמ' ז)

תיקון הבריאה על ידי ישראל בגלות מצרים

בְּרַאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים (א, א). אוֹתִיּוֹת רמז הַשְּׁנִיּוֹת גִּימַטְרִיָּה ת"ל. וַיְבְאֵר עַל פִּי דְבָרֵי הַמְדָּרֵשׁ (בראשית רבה פרשה ג אות ז) מְלַמֵּד שֶׁהָיָה בּוֹרָא עוֹלָמוֹת וּמַחְרִיבָן, עַד שְׁבָרָא זֶה הָעוֹלָם, אָמַר דִּין הַנִּינֵן לִי. וַיְדוּעַ דְּעַל יְדֵי זֶה נִפְלוּ הַרְבֵּה נִיצוּצוֹת הַקְדוּשִׁים בְּשִׁבְרֵת הַכְּלִים, שְׁנַתְּגַלְגְּלוּ בְּדוֹר הַמְּבוּל וְדוֹר הַפְּלָגָה וּסְדוּם, עַד שְׁבָאוּ לְמַצְרַיִם וְשָׁם נִתְקַנּוּ עַל יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (רמז שער הפסוקים ריש שמות) בְּסוּד הַכְּתוּב (בראשית מא, מט) וַיִּצְבֵּר יוֹסֵף בְּרַ', כְּמוֹ שְׁכַתָּב סִפְרָא דְּצִנְיָעוֹתָא דְּיַעֲקֹב (קטו, ז ורמז בעבודת ישראל מקן בפסוק ז). וְהַצְּרָכּוּ לְהִיּוֹת שָׁם ת"ל שְׁנָה כְּדַכְּתִיב (שמות יב, מ) וּמוֹשֶׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

ביאורי הצדיק

מתחלפות זו עם זו ובמקום ב' אפשר לומר מ' ואז מילת 'בראשית' היא צירוף 'ישרת אם'. ד. היינו שיוסף צבר ר"ב ניצוצות כמנין 'בר'.

א. כלומר שיעשה ראש לכל את הבית, זו האשה. ב. בראשית היא התורה, כמו שהביא רש"י כאן "בשביל התורה שנקראת ראשית". ג. אותיות השפתים בומ"ף

אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ בְּמִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע
מֵאוֹת שָׁנָה. וְנִרְמָז גִּימְטְרִיָּה ת"ל תִּכְרַף
בְּבְרֵאשִׁית, דְּהַבְרִיאָה עֲקָרָה בְּשִׁבִיל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל. (עמ' ט)

לב טוב היא המעלה העיקרית

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים (א, א). בְּמִסְפָּר קָטָן
גִּימְטְרִיָּה לֵב. אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת
הָאָרֶץ, רֵאשִׁי תְבוֹת גִּימְטְרִיָּה טוֹב, רְמָז
לְדַבְרֵי הַתְּנַא רְבִי אֶלְעָזָר בֶּן עֲרָף (6305 פּוֹק
3 מִשְׁנֵה ט) וְהַסְפִּים רְבִי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי
לְדַבְרֵיו דְּעַקָר הוּא לֵב טוֹב, עַל כֵּן נִרְמָז
בְּהַתְחַלַּת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה. (עמ' ט)

בזכות משה רבינו שקבלנו תורה על ידו
נברא העולם

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת
(א, א). רֵאשִׁי תְבוֹת גִּימְטְרִיָּה
טוֹב, רוֹמָז לְמִשָּׁה רַבְּנָו עֲלִיו הַשְּׁלוֹם
שֶׁבְלִדְתוֹ כְּתִיב (שְׁמוֹת 3) וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב
הוּא. וּבְגִמְטְרָא (מִנְסוֹת נג, 3) בְּעֶבֶדָא דְרַבִּי
פְּרִידָא דְרֵשׁ אֵין טוֹב אֶלָּא מִשָּׁה. וְכֵן אֵיתָא
(נְלֻשִׁית רַבֵּה פֶרְשָׁה 6 אֹת 7) שֶׁבְשִׁבִיל מִשָּׁה
נִבְרָא הָעוֹלָם. וּמַהִי זְכוּתוֹ שֶׁל מִשָּׁה,
כְּשֶׁתּוֹסִיף תְבוֹת הָאָרֶץ, יַעֲלֶה הַגִּימְטְרִיָּה
דְרֵאשִׁי תְבוֹת כ"ב, הֵינּוּ תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה
שֶׁנֶּאֱרָגַת עַל יְדֵי כ"ב אוֹתוֹת שֶׁקְּבִלְנוּהָ עַל
יְדֵי מִשָּׁה רַבְּנָו עֲלִיו הַשְּׁלוֹם. וּלְדַבְרֵי
הָאֲרִיז"ל (שַׁעַר הַפְּסוּקִים פֶּרַשׁת וַיְמִי פְסוּק לֹא יִסוּר)
וְכֵן כְּתִב בְּרוּקָח עַל הַתּוֹרָה (וּחֹמֶת הַנְּרֻכָה),
דְּמִשָּׁה רַבְּנָו עֲלִיו הַשְּׁלוֹם הוּא עֲצָמוֹ יְהִיָּה
מְשִׁיחַ בְּסוֹד הַכְּתוּב (קֹהֶלֶת 6, ט) 'מַה שֶּׁהִיָּה
'הוּא שִׁיחֵיהָ, רֵאשִׁי תְבוֹת מִשָּׁה, דְּסוֹף
מַעֲשֵׂה בְּמַחְשָׁבָה תְחִלָּה. (עמ' ט)

הצדיקים העוסקים בתורה מבטלים קללה
מעם ישראל

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֵת הַשָּׁמַיִם (א, א).
רֵאשִׁי תְבוֹת גִּימְטְרִיָּה י"א,

שֶׁהַצְדִּיקִים הַעוֹסְקִים בְּתוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה
לְשִׁמָּה, שֶׁתּוֹרַתְם עוֹשָׂה יַחֲדִים וְזוּנְגִים
בְּשָׁמַיִם, מְבַטְלִין הִיא אַרְוּרִים מְבִנֵי
יִשְׂרָאֵל, וּפְמַבְאָר בְּאוֹתוֹת דְרַבִּי עֲקִיבָא
דְלָכֵן הַתְחִילָה תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה בְּב' לְשׁוֹן
בְּרָכָה, וּכְדַכְתִּיב (נְלֻשִׁית מֵת, ט) בְּךָ, בְּכ"ב
אוֹתוֹת תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה, יְבָרַךְ יִשְׂרָאֵל,
וְאֵין אַרְוּר מִתְדַבֵּק בְּבְרוּךְ (נְלֻשִׁית רַבֵּה פֶרְשָׁה
מֵט אֹת ט), אָמֵן בֶּן יְהִי רַצוֹן. (עמ' י)

הקב"ה נותן את הארץ למי שיכול לתקן
אותה כראוי

רש"י. אָמַר רְבִי יִצְחָק לֹא הָיָה צְרִיף^{דרוש}
לְהַתְחִיל אֵת הַתּוֹרָה אֶלָּא
מִהַחֲדָשׁ הָיָה לָכֶם כּו', אֶלָּא מִשׁוּם כַּח
מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לְתַתּ לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִים
(תְּהִלִּים קי"א, ו), שְׁלֹא יֵאמְרוּ לְיִשְׂרָאֵל
לְסַטִּים אַתֶּם שֶׁכִּבְשָׁתֶם אֶרֶץ שְׁבַע
אוֹמוֹת, יִשְׂרָאֵל יֵאמְרוּ לָהֶם כָּל הָאָרֶץ
שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּרַצוֹנֵנוּ נִתְּנָה
לָכֶם וּבְרַצוֹנֵנוּ נִטְּלָה מִכֶּם וּנְתַנָּה לָנוּ (א, א
ד"ה בְּרֵאשִׁית). וְרֵאשִׁית בְּכַתֵּב יָד הַגְּאוּן
הַקְדוּשׁ מִהַרְי"ו אֲדוֹמ"ר דְּסוּקוּלוֹב זצ"ל
שֶׁהִקְשָׁה, מַה זֶה גְּנוּת לְיִשְׂרָאֵל וְהֵלֵא בֶּן
הוּא דְרָף כָּל הָעוֹלָם שֶׁמְלֶךְ גְבוּר כּוֹבֵשׁ
אֶרֶץ מְלֶךְ הַחֲלָשׁ מִמֶּנּוּ, וַיְכַלִּים בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיבֵם, מִכֶּם לְמַדְנוּ שְׁגָם בֶּן
אַרְצְכֶם הֵיטָה מוֹחֲזֵקַת בִּידֵי אַחֲרִים וְאַתֶּם
כְּבַשְׁתֶּנּוּ מֵהֶם וּבְהַכְרַח תֵּאמְרוּ שְׂאֵין זֶה
גְּזִילָה אֶלָּא מִנְהַג עוֹלָם, וּמִתְרַץ בְּדְרוּשׁ
גְּדוֹל עַל דְרָף הַחֲסִידוֹת.

וְנִרְאָה לְעֵנִיּוֹת דְעֵתִי בְּדְרָף פְּשׁוּט, אַחַר
הַדְּקוּק אוֹמְרוּ אֶרֶץ "שְׁבַע
אוֹמוֹת", וְהִיָּה לוֹ לֹמַר אֶרֶץ כְּנַעַן כְּאֲשֶׁר
נִקְרָא בְּתוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה. אֶף יְדוּעַ דְּבִאֲרֵץ
יִשְׂרָאֵל הִיוּ ל"א מְלָכִים בְּפֶרֶט, וּבְכֻלָּל
נַחֲלָקוּ לְשְׁבַע רֵאשִׁי הָאוֹמוֹת, הוּא סוּד

כָּל בְּחִינַת הָרַע בְּיַדְעֵי לְיִדְעֵי חָן (ספרי הליקוטיים דנייטס נה, ב). הָרִי דָּכַל אֶחָד מִז' הָיָה מִחֻבְרָה כְּבָר מִכְמָה מְלוּכּוֹת קִטְנּוֹת. וְיִשְׂרָאֵל הָיָה גַם בֶּן אוֹמָה קִטְנָה, כְּעֵדוּת הַכְּתוּב (דנייטס ז, ג) כִּי אַתֶּם הִמְעַט מִכָּל הָעַמִּים. וְעַל יְדֵי זֶה יֵאמְרוּ לָהֶם אוֹמוֹת הָעוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל, לְסִטִּים אַתֶּם שְׂכַבְשֶׁתֶם אֶרֶץ "שֶׁבַע" הָאֲמוֹת, דְּמָה לָכֶם אֶרֶץ גְּדוּלָה כָּל כֶּף, דָּאָף אִם תֵּאמְרוּ שְׂאֲתֶם גַּם בֶּן אוֹמָה גְּדוּלָה וְלֹא יִסְפִּיק לָכֶם חֶלֶק מִהַל"א, אֲבָל חֶלֶק מִהַשֶּׁבַע בְּיַדְעֵי יִסְפִּיק לָכֶם, וְאִם בֶּן לֹא כִּמְנַהֵג הָעוֹלָם תִּתְנַהֵגוּ רַק כְּלִסְטִים שֶׁנִּבְהָלִים לַהוֹן שֶׁל אֲחֵרִים אָף בְּאֵין הַכְּרַח.

וְעַל זֶה יֵשִׁיבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּשׁוּבָה נִיצַחַת, כָּל הָאֶרֶץ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִצּוֹנוֹ נִתְּנָה לָכֶם, הֵינּוּ שְׁלֹא תִחַשְׁבוּ דְמָה שְׂכַבְשֶׁתֶם אֶחָד אֶרֶץ חִבְרוֹ, הָיָה רַק מְרִצּוֹנְכֶם שֶׁהַצְּרֻכְתֶּם לִנְחֻלָּה, וּמְנַהֵגוֹ שֶׁל עוֹלָם דְּמִלֶּךְ הַמְּבַקֵּשׁ נִחְלָה לְעַמּוֹ הוֹלֵךְ וְכוּבֵשׁ אֶת אֶרֶץ אֶחָד הַמְּלָכִים הַחֲלָשׁ מִמֶּנּוּ, לֹא כֵן הוּא, אֲלֹא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרִצּוֹנוֹ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ נִתְּנָה לָכֶם בְּיַדְעוֹ שֶׁתִּקְוֶן הַעֲכָשׁוּי הַנֶּצְרָךְ לְאֶרֶץ הַזֹּאת שֶׁיִּיךְ לָכֶם. [וְעַל כֵּן אָמְרוּ חז"ל (סוטה מו, ב) חָן הַמְּקוֹם עַל יוֹשְׁבָיו, וְהַדְּבָר נִפְלָא מְאֹד, כְּאוֹמְרִים ז"ל שֶׁם דָּאָף עַל פִּי שֶׁהָאֶרֶץ מְשַׁכֵּלֶת וְגִרּוּעָה בְּיוֹתֵר הִיְתָה מְקוּבֵלֶת עַל יוֹשְׁבֵיהָ יוֹתֵר מֵאֶרֶץ אַחֶרֶת הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה, וְהַסִּיפָה הִיא כְּנ"ל שֶׁהַיּוֹשְׁבִים יֵשׁ לָהֶם שְׂיִכּוֹת אֶל הַמְּקוֹם וְהַמְּקוֹם אֶל הַיּוֹשְׁבִים]. וְכִיּוֹן שֶׁהַכָּל בְּרִצּוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאִם עֲתָה נִטְלָה מִכֶּם וְנִתְּנָה לָנוּ, זֶה אוֹת אוֹ שְׂכָר תִּקְנֶתֶם מֵהַ שְׁהִיָּה עֲלֵיכֶם לְתַקֵּן

בָּה, אוֹ קִלְקֻלְתֶּם, וּבְיַדְעוֹ יִתְבָּרַךְ שְׂרָק אָנוּ מְסֻגְלִים לָזֶה נִתְּנָה לָנוּ. וְכִיּוֹן שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּהַשְׁגָּחָתוֹ הַפְּרִטִית נִתְּנָה לָנוּ שׁוֹב אֵין לְהַקְשׁוֹת לָמָּה לָכֶם אֶרֶץ גְּדוּלָה כָּל כֶּף, דְּהָרִי הוּא יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ הָאֲמֹת, וּבְאִם הוּא עֲשָׂה כֵּן בְּיַדְעֵי יוֹדֵעַ שְׂכָף צְרִיף לְהִיּוֹת, וְכֵן טוֹב וְאֵין שׁוֹם עוֹל בְּיַדְעֵינוּ, [וְהַבֵּן. (עמ' ז)]

הַמְּשַׁכֵּת הַשְּׁפַע בְּעוֹלָם עַל יְדֵי עַם יִשְׂרָאֵל הַלּוֹמְדִים תּוֹרָה

רש"י. בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ רֵאשִׁית דְּרוֹשׁ וּבְשִׁבִיל הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרָאת רֵאשִׁית (א, א). יֵשׁ לְפָרֵשׁ עַל פִּי מָה שֶׁכָּתְבוּ בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים (כְּמַר עַם טוֹב אֹת ה) עַל אוֹמְרֵם ז"ל (נְלוּכּוֹת י, ג) כָּל הָעוֹלָם נִיזוֹן בְּשִׁבִיל חֲנִינָא בְּנֵי, שְׁפִירוּשׁוֹ, שְׁבִיל, צִינּוֹר. וְכֵן יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֵּאֵן בְּשִׁבִיל, צִינּוֹר הַתּוֹרָה, לְמִי שְׁלוּמָד וּמְקַיֵּים מְצוֹתֶיהָ כְּדִי שְׁלֹא יִנְקוּ הַחִיצוֹנִים מִהַשְּׁפַע, וְזֶהוּ מִמִּילָא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הֵם הַלּוֹמְדִים וְהַמְּסִימִים. וְעַל יְדֵי זֶה מְמַשִּׁיכִים שְׁפַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבַת בְּקְדוּשַׁת לִוִי (לִיקוּטִים ד"ה שִׁיר לֵה) שְׁלֵהֲמַשִּׁיף שְׁנָה טוֹבָה הַעִיָּקֵר תְּלוּי בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְאִיזוֹ מִידָה שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַשִּׁיכִים הַשְּׁפַע בְּזוֹ הַמִּידָה מְנַהֵג הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ. וְזֶה שְׂאֵמֵר בְּרֵא אֱלֹהִים, שְׁכֵן הוּא עִיָּקֵר כְּוֹנֵנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּהַבְּרִיאָה שְׁכָל הַהִנְהָגָה תְּהִיָּה עַל יְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. (עמ' ז)

הַבְּרִיאָה מְסִייעֵת לְמִי שֶׁמִּקְבֵּל עַל עֲצֻמוֹ אֶת עוֹל הַתּוֹרָה וּמְצוּוֹתֶיהָ

בְּרֵאשִׁית (א, א). רש"י, וְזֶה טַעַם פֶּתַח דְּרוֹשׁ בְּבְרֵאשִׁית, אֲלֹא מִשׁוֹם כֵּחַ

שִׁיבְרָא בְּהֵם אֶת הָעוֹלָם, וְעָלוּ בְּסֹדֶר תִּשְׁרִ"ק, וְכִינּוֹן שֶׁהַסְּכִימִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרוּא אֶת הָעוֹלָם בְּב' מִמִּילָא נִשְׁאַרְהָ הָא' וְלֹא עֲלֵתָהּ, אָמַר לָהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹאִיל וּמִיֵּעֻטָּת אֶת עֲצֻמָּךְ כְּשֶׁאֲנִי נִגְלָה בְּהַר סִינַי לִיתֵן עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶתְחִיל אֲלָא כֶּךָ, הִדָּא הוּא דְכְּתִיב (שמות כ, ג) אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ. וְלִכְאוּרָה אֵינּוּ מוּבָן, דְּמָה זֶה מִיֵּעוּט וְעֲנוּה דָא' הִלָּא כְּבַר רֵאֲתָהּ שֶׁנִּגְמַר הַדְּבָר וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַסְּכִימִים לְבְרוּא הָעוֹלָם בְּב', וּמָה הֵיִתְהָ יְכוּלָה עוֹד לַעֲשׂוֹת.

אֲךָ יֵשׁ לוֹמַר דְּכִינּוֹן שֶׁהִיא אוֹת רֵאֲשׁוּנָה שְׂבֵא"ב הֵיִתְהָ יְכוּלָה לַעֲלוֹת רֵאֲשׁוּנָה, וּמִמִּילָא הָיוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת עוֹלִים אַחֲרֶיהָ בְּסֹדֶר הַיִּשָּׁר א"ב, לֹא בְּהִיפּוּף תִּשְׁרִ"ק, וְעַל כֵּן זְכָתָהּ הָא' שֶׁהִבְטִיחַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דְבָיוֹם שִׁיתֵן עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִתְחִיל בָּהּ. וְיֵשׁ לְתַת רְמִזוּ לְזוֹה, דְּבְרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים גִּימַטְרִיָּה אֶלְפָּה בַר, פִּירוּשׁ חוּץ, הֵינּוּ כַּנִּ"ל, לְפִי שֶׁהָא' נִשְׁאַרְהָ בְּחוּץ וְלֹא סִידְרָה טְעֻנוֹתֶיהָ שְׂבֵא' יִבְרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ. זְכָתָהּ, אֶת הַשְּׂמִימִים וְאֶת הָאֲרֶץ, בְּיוֹם שֶׁנִּתְבַּסְּסוּ שְׂמִימִים וְאֲרֶץ כְּאוֹמְרָם ז"ל (שבת פח, ב) תִּנְאִי הַתְּנָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, אִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה מוֹטָב וְאִם לֹא אֲנִי מַחְזִיר אֶתְכֶם לְתַהוּ וְבַהּוּ. אוּ הַפִּירוּשׁ בְּזִמְן שִׁיִּצִיעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַשְּׂמִימִים וְאֶת הָאֲרֶץ, הֵינּוּ עַל הַר סִינַי, וְהִבְּן. (עמ' יז)

מַעֲשִׂיו הַגִּיד לַעֲמוֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גוֹיִם (תהלים קלא, ו). תִּמְהוּ הַמְּפָרְשִׁים, דְּמַטְעֵם זֶה הִיָּה מִסְפִּיק אֶפְּיָלוֹ הִיָּה נִכְתָּב בְּפָרְשִׁיּוֹת הָאַחֲרוֹת וְלֹא הִיָּה צָרִיךְ לְהַתְחִיל לְכַתּוֹב בְּפָרְשֵׁה הָרֵאֲשׁוּנָה דּוּקָא, וְהִדָּרָא קוּשְׂיָא לְדוּכְתָא שֶׁהִיָּה לוֹ לְהַתְחִיל מִהַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, שֶׁהִיא מִצְוֵה הָרֵאֲשׁוּנָה שֶׁנִּצְטוּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עָלֶיהָ בְּמִצְרַיִם. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּכִנּוּת רְבוּתֵינוּ ז"ל הַמוּבָא בְּרִש"י הִיא כֶּךָ, דָּאִם הִיָּה מִתְחִיל הַתּוֹרָה מִהַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם, וְיָדוּעַ גּוֹדֵל הַקְּדוֹשׁ שֶׁהוֹצִירָנוּ לְהַתְקַדֵּשׁ בָּהּ הַמְזוּמָנִים לְקַדֵּשׁ הַחֹדֶשׁ, עַד שֶׁהִמְשִׁיכוּ רְצוֹנוֹ יִתְבַּרַךְ וְאָמַר לְמִלְאֲכֵי הַשְּׂרָת אֲנִי וְאַתֶּם נִלְךְ לְבֵית דִּין שֶׁבִירוּשָׁלַיִם וְנָדַע מְתִי קָבְעוּ וְכֵן יִהְיֶה (שמות רבה פרשה טו אות ז וְאוֹת כ; וְלִקוּט שְׁמַעוֹנֵי תַהֲלִיס פא, רמז תתלא), אַז הָיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מְפַחְדִים, וְאָמְרוּ מִי יְכוּל לְקַבֵּל עַל עֲצֻמוֹ אַחֲרֵיּוֹת גְּדוּלָה כְּזוֹ. עַל כֵּן הַקְּדִים ה' סִיפּוֹר מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית, הַהוֹדִיעַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִטְבִיעַ בְּמַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית כֹּחַ לְסִייעַ לְכָל מִי שֶׁיְקַבֵּל עַל עֲצֻמוֹ עוֹל תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה וּמִצְוֹתֶיהָ, וְהַשְּׂמִימִים וְהָאֲרֶץ וְכָל צְבָאִם בְּעֲצָמָם יִסִּיעוּ וְיִכְדְּכִתִּיב בְּמַלְחַמַת סִינְרָא (שופטים ה, ט) הַפּוֹכְכִים מִמְּסִילוֹתָם נִלְחַמוּ עִם סִינְרָא, וְהָאֲרֶץ קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר הִיָּה לְפָנֶיהֶם. וְיָדוּעַ (ויקרא פ"א, ד) דְּבִמְקוֹם שִׁישׁ מְסִיעִים, יְכוּלִים לִישָׂא מִשָּׂא הַרְבֵּה יוֹתֵר כְּבַד מִמֶּה שֶׁאָדָם יְחִידִי יְכוּל לִישָׂא בְּכַחוֹ, כְּמִבּוּאָר בְּגִמְרָא (סוטה לה, ב) הוּבְאוּ דְבְרֵיהֶם בְּרִש"י (נמלצר יג, ט), וְעַל כֵּן כְּתָב עֲנִין מַעֲשֵׂה בְרֵאשִׁית הַקְּדָמָה לְמִצְוֹת. (עמ' יג)

הַקְּב"ה חִפֵּץ בְּמַעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים שֶׁל צְדִיקִים יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים שֶׁל רִשְׁעִים

וְהָאֲרֶץ הֵיִתְהָ תַהוּ (א, ב). אָמְרוּ רְבוּתֵינוּ דְרוּשׁ ז"ל (נראשית רבה פרשה ז אות ה) אֵלּוּ מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רִשְׁעִים, וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי

בזכות העונה זכתה אות א' לפתוח ב'אנוכי'

בראשית ברא אלהים (א, א). הנה אמרו רבותינו ז"ל (אבות דרבי עקיבא; זוהר ח"א ג, ט) דְּבִשְׂעָה שְׂעָלָה בְּרְצוֹנוֹ יִתְבַּרַךְ לְבְרוּא הָעוֹלָם עָלוּ הָאוֹתִיּוֹת בְּבִקְשָׁה

דרוש

ורוח אלהים - רוח חזקה

וְרוּחַ אֱלֹהִים (א, ב). תְּמָה רַבִּינוּ בְּחַיִּי, מִפְּנֵי פֶשֶׁט מָה לֹא הַזְכִּיר תִּיבַת אֱלֹהִים אֶלָּא בִּיסוּד הַרוּחַ, וְלֹא בְּאֵשׁ, מִיָּם, עֶפְרַי. וְלוּלֵא דְמִסְתַּפִּינָא אֲמִינָא, דְּאֱלֹהִים שְׂבַכְכָּאן אִינוּ צִינֵן אֶלְקוּת, אֶלָּא רּוּצָה לּוֹמַר חֲזַק, עַל דְּרַף הַפְּתוּב (איונ א, טו) וְאֵשׁ אֱלֹהִים, וְכֵן כְּתִיב (יונה ג, א) עִיר גְּדוּלָה לֵאלֹהִים, הֵגַם שְׁשָׁם מְדַבֵּר מְעִיר נִינּוּה וּמְרַשְׁעָתָם וְלֹא נוּכַל לּוֹמַר שֶׁהַכּוֹנֵה לְטוֹבָה שֶׁהָיוּ יִרְאִי שְׁמַיִם, אֶלָּא כְּדִי לְצִינֵן גְּדֻלוֹת הָעִיר. וְכֵן כָּאֵן כּוֹנְתוּ לּוֹמַר רוּחַ חֲזָקָה. וְאִין לְהַקְשׁוֹת לְמָה לֹא הַזְכִּיר אֱלֹהִים בִּיסוּד הָאֵשׁ, דְּהָרִי לֹא נִזְכַּר לְגַמְרִי רַק בְּרַמּוֹ, עֵינֵן אֹר חַיִּים הַקְדוּשׁ (בראשית א, ב) שְׂכַתְּב דְּלֵהִיּוֹתוּ יִסוּד קָשָׁה עַל כֵּן הֶעֱלִימוּ בְּרַמּוֹ. אַחַר כֵּךְ מְצִאתִי שְׂרַבִּינוּ בְּחַיִּי עֶצְמוּ כְּתַב כֵּן בְּפִסּוּק (בראשית א, כא) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הַתַּנִּינִים הַגְּדוּלִים, כְּתַב לְהַפְלִגַת גְּדֻלוֹתָם יִיחַס בְּרִיאָתָם לֵאלֹהִים.

וְנִרְאָה לִי דְמָה שֶׁהַקְשָׁה עַל וְרוּחַ אֱלֹהִים וְלֹא תִירֵץ כְּבִרְבִּינוּ, שְׂרַבּוֹתִינוּ ז"ל (והר ס"א א, ב) חֲשָׁבוּ וּמְצָאוּ שְׂבַפְרָשָׁה הֶרְאִשׁוּנָה יֵשׁ ל"ב אֱלֹהִים, וְאֵם כְּבִרְבִּינוּ דְּאִין הַכּוֹנֵה עַל אֶלְקוּת הֵלֵא יַחְסַר מִהַמְנִיץ. אַךְ לְבִרְבִּינוּ יֵשׁ לּוֹמַר עַל דְּרַף אֹמְרָם ז"ל (בבא קמא ג, ב) שְׁקוּלִים הֵן וַיְבֹאוּ שְׁנִיָּהֶם, דְּאָף שְׁפִירוּשׁוּ אֶלְקוּת, מִכָּל מְקוֹם כְּתִיבְתוּ אֶצֶל וְרוּחַ, מוֹרָה עַל חֲזַקַת הַרוּחַ. (עמ' ט)

הבדלת אברהם מתרח

וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב (א, ד). דְּרוּשׁ דְּקַדְק בְּאַדְרַת אֵלֵיהּ דְּבַכָּל מַעֲשֵׂה

אוֹר (בראשית א, א) אֵלוּ מַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים כּוֹ, אִינִי יוֹדַע בְּאִיזָה מָהֶם חֲפֵץ כּוֹ, כִּינֵן דְּכְתִיב (טו, ד) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, הָיוּ אוֹמַר בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל צְדִיקִים הוּא חֲפֵץ וְלֹא בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים. עֵינֵן שָׁם מְשֻׁמָּאֵל (בראשית יא, ב) בְּשֵׁם אֲבִיר הַגְּאוּן הַקְדוּשׁ זִי"ע, דְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל רְשָׁעִים, כּוֹנְת הַמְדַרְשׁ עַל מַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁל רְשָׁעִים, כְּאוֹמְרָם ז"ל (סניגין כו, ב) אֶפִּילוּ הַרְקִנִין שְׂבִיִּשְׂרָאֵל מְלֵאִים מַצּוֹת כְּרַמּוֹן, דְּסֶלְקָא דְעַתְדָּא אֲמִינָא מֵאַחַר שֵׁישׁ לָהֶם צֶעַר גְּדוּל לְכַפּוֹת יֶצֶר הָרַע, שִׁחְפוּץ קוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים שְׁלֵהֶם יוֹתַר מִבְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים שֶׁל צְדִיקִים, שְׂאֲצֵלֶם בְּנִקְל לְכַפּוֹת אֶת יֶצֶרָם וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂים טוֹבִים. וְהֵגַם שֶׁהַשְׁקַפַּת רַבּוֹתֵינוּ ז"ל נִרְאָה לְהִיפֵךְ, כְּאוֹמְרָם ז"ל (סוּפָה נב, ב) כָּל הַגְּדוּל מִחִבְרוּ יֶצֶרוֹ גְּדוּל, וְלְצְדִיקִים נְדָמָה כְּהַרְוֵי, וּמִנִּיחַ אוֹמוֹת הָעוֹלָם וּמִתְגַּרְה בִּישְׂרָאֵל וּבְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹתַר מִכּוֹלֶם, אַךְ בְּטַח הִבִּינוּ הַגְּאוּנִים הַצְדִּיקִים אָב וּבְנוֹ זִי"ע יוֹתַר מִמֶּנִּי, וְדַעֲתִי הַקְלוּשָׁה בְּטִלָּה נִגְדָם.

וּבְעֵיקַר דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, נִרְאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי שְׂרַמּוֹזִים בְּפִסּוּק (מסילס קכא, ד-ה) הַטִּיבָה ה' לְטוֹבִים, הֵינֵנו צְדִיקִים, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עֲלֵיהֶם כְּאֵן, כִּי טוֹב. אַךְ וְלִישְׂרִים בְּלִבוֹתָם, הֵינֵנו הַרְשָׁעִים שְׁעוֹשִׂים כָּל דְּבַר אֲסוּר וְאוֹמְרִים הָעֵיקַר הוּא הַלֵּב, וְהֵם יִשְׂרִים וְטוֹבִים בְּלַבָּם לְבָרִיוֹת, וְהַמְטִים עַקְלָקְלוֹתָם, שְׂמַעֲשֵׂיהֶם רָעִים לְשָׁמַיִם. יוֹלִיכֶם ה' אֶת פּוּעֲלֵי הָאוּן, הֵם גַּם כֵּן נִחְשָׁבִין רְשָׁעִים גְּמוּרִים וְאִין הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא חֲפֵץ בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים שְׁלֵהֶם. (עמ' יט)

ביאורי הצדיק

ו. היצר הרע נראה כהר ומתגרה בישראל ובתלמידי חכמים.

הקמירו חז"ל (נרכות יג, ב) דכל הקורא
לאברהם אברהם עובר בעשה, דהרי כונת
ה' בשינוי שמו להכריז על הפסקת יחוסו
מתרח, שהוא חושף, לאברהם, שראה
אותו הקדוש ברוך הוא שהוא אור וטוב,
והבין. (עמ' כה)

אפילו שנגנו האור אפשר להשיגו על ידי
לימוד תורה בקדושה

ויבדל אלהים בין האור ובין החושך (א, דרוש
ד). ברש"י, ראה שאינו כדאי
להשתמש בו רשעים עמד והבדילו וגזזו
לצדיקים לעתיד לבוא. ולקמן (פסוק ז)
ויבדל בין המים וגו', אמרו רבותינו ז"ל
(נרמשים רנה פרשה ד אט ו) מפני מה לא נאמר
כי טוב בשני, לפי שנברא בו מחלוקת,
הבדל בין מים למים. תמהו המפרשים
הרי גם ביום ראשון כתיב ויבדל, ונעשה
מחלוקת והבדל בין רשעים לצדיקים. עוד
קשה דהא אפילו צדיקים לא ישתמשו
באותו אור אלא לעתיד לבוא, אם כן מפני
מה נברא עכשיו. ויש ליישב לפי מה
שכתב בספר הקדוש דורש טוב מהרב
הקדוש מסטריקוב זי"ע לבאר אומרם ז"ל
(מה נא, ב) שהמלאך לומד עם התינוק כל
התורה במעי אמו, וביציאתו סוטר על
פיו ושוכח הכל. וצריך להבין אם כן מה
תועלת ממה שלומד תחילה. וכתב משם
הרב הקדוש נועם אלימלך, דתורתנו
הקדושה שהיא חכמתו יתברך אי אפשר
לשום אדם להבינה, אך מחמת לימוד
המלאך הנקלט אז במוח, יקל אחר כך
עליו שבאם יתיגע אחר כך יוכל להבינה.

ובמו כן יש לומר בכריאת אור הזה, שעל
ידי שנברא, אף על גב שנגזז, יוכל
מי שייגע עצמו לבקשו למצוא אפילו
בזמן הזה, דבמה שברא אור הנזכר כאן,

בראשית לא נזכר טוב על הדבר שנברא,
אלא סתם וירא אלהים כי טוב, ולמה
באור הדגיש וירא אלהים את האור כי
טוב. ויש לבאר על פי אומרם ז"ל (נרמשים
רנה פרשה ד אט ה) את האור, אלו מעשיהם
של צדיקים, וחושף אלו מעשיהם של
רשעים. ולפי זה מאמר את האור
גימטריה תרי"ג, ובלא ה"א שמושית
גימטריה תרי"ח. ויש לפרש הפונה,
שהקדוש ברוך הוא ראה שמתרח הרשע
יולד אברהם שיקיים תרי"ג מצוות
תורתנו הקדושה קודם שנתנה, ובניו
יעמדו מול הר סיני ויאמרו נעשה
ונשמע, על כן הבדיל בין האור לחושך,
היינו שלא ימשך יחוס של בני ישראל
מתרח, אלא שאברהם יהיה ראש יחוסם
של בני ישראל.

וזהו שאמרו רבותינו ז"ל (נרמשים רנה פרשה ל
אט ט), הובאו דבריהם ברש"י סוף
פרשת נח, דלכך כתיב (נרמשים יא, ג) וימת
תרח בתרן, קודם שהלך אברהם לארץ
כנען, הגם שבאמת עדיין היה תרח אז
בחיים, ולמה הקדים מיתתו, אלא כדי
שלא יאמרו הבריות איך הניח אברהם את
אביו לעת זקנתו והלך לו, ועל כן הקדים
מיתתו. ובמה שאמר לו כפל, לך לך,
הכונה לך אני פוטר מכבוד אב, דגר
שנתגייר כקטן שנולד דמי (יבמות כג, ב),
ולמאן דאמר (רמב"ם פרשת דרכים דרוש ב) שפבר
אבותינו הקדושים יצאו מפלל בן נח,
הלא אינו בנו, דתרח בן נח ואברהם
ישראל. ואפילו למאן דאמר שלא יצאו
מפלל בן נח, מכל מקום גילה הקדוש
ברוך הוא במה שהבדיל בין האור דאברהם
לחושך דתרח, ושינה את שמו אברהם
שקרא לו תרח אביו לאברהם ועשאו אב
הזמן גוים, שכולם יתיחסו אחריו. וכן

פְּעוּלְתוֹ שִׁיתְּלֶהֱב לַעֲשׂוֹת מִצְוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרֵאוּתוֹ גָּדְלוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ. הַיִּפְךָ מֵהַחֹשֶׁךְ שֶׁמַּעֲלִים וּמְסַתִּיר עַל אֲמִתּוֹת גָּדְלוֹ וְרוֹמְמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה חוֹשֵׁב שֶׁיְכוּל לַעֲשׂוֹת עֲבִירָה רַחֲמָנָא לִיצְלוֹ, בְּחֻשְׁבוֹ שְׂאִין רוּאָה, כְּאוֹמְרָם ז"ל (קידושין מ, ב) כִּיּוֹן שְׂאָדָם עֵבֶר עֲבִירָה וְשִׁנְיָה בֵּה נַעֲשִׂית לוֹ כְּהִיתֵר. הֵיִינוּ דְבִאֲמַת אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל מִתְבַּיֵּישׁ וּמִתִּיירָא לַעֲבוֹר עַל רְצוֹן קוֹנוֹ, לְחַלֵּל שְׁבַת קוֹדֶשׁ אוֹ שְׂאֵר אִיסוּרִים, אֲךָ עַל יְדֵי פִיתוּי הַיִּצֵר שֶׁמַּעֲבִירוֹ עַל דַּעְתּוֹ וְעַל דַּעַת קוֹנוֹ וְעוֹבֵר פַּעַם רֵאשׁוּנָה, נַחֲשָׁכוּ עֵינֵי מוֹחוֹ וְלָבוֹ עַד שְׂאִינוֹ רוּאָה וּמְרַגֵּישׁ שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה לֹא טוֹב.

אֲךָ כְּתוּבוֹ הַמְּפָרָשִׁים (דגל מחנה אפרים נראשית א, ד נסס הנעש"ט) שְׂאוֹר הַזֶּה נִגְנָז בְּתוֹרַתְנוֹ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁהִיא גְדוּלָה מִכָּל הָעוֹלָם בְּדַכְתִּיב (איוז יא, ט) אַרוֹפָה מְאָרֶץ מִדְּבָר וְהַצְדִּיקִים שְׁלוֹמֵדִים בְּקְדוּשָׁה וְטָהֳרָה זוֹכִים לַפְּעָמִים לְאוֹר הַזֶּה, וּבְהַתְגַּלּוּתוֹ מִתְעוֹרְרִין גַּם הַרְשָׁעִים שֵׁישׁ לָהֶם שְׂיִכוֹת לְאוֹתוֹ צְדִיק לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה, כְּמִבּוֹאֵר בְּגִמְרָא (פסהדרין לה, ב) דְּרַשְׁעִים שְׁכַנֵּי רַבִּי זִירָא חִזְרוּ בְּתִשׁוּבָה אַחַר פְּטִירָתוֹ, שְׂאֵז בְּתִיב (פסליס קד, כט) תוֹסֵף רוּחָם יִגְוְעוּן, דְּנִתְגַּלָּה לוֹ אִז אֹר דְּלַעֲתִיד לְבוֹא. נִמְצָא דְבִאֲמַת אִין זֶה מַחְלֻקַת גְּמוּרָה כְּמַחְלֻקַת שְׁנַעֲשֶׂה בְיוֹם שְׁנֵי בְמִים, וְעַל כֵּן כְּתוּב כֶּאֱן בְּאוֹר כִּי טוֹב. (עמ' כג)

הַתְּמִיָּה דְהֵנָּה כְּתִיב (פסליס קיט, פט) לַעֲוֹלָם ה' דְּבָרְךָ נִצָּח בְּשִׁמְיִם, וּכְיוֹן שְׂאֵמֵר שִׁיְהֵא מְבַדִּיל בֵּינֵיהֶם אִיךָ הַתְּאֲחָדוֹ בְּמִבּוּל". עַל כֵּן רָמַז בְּרֵאשִׁי תִיבוֹת דְּתִיכְךָ הַתְּנָה עִמָּהֶם שֶׁהַבְּדִלָּה עוֹלָמִית תְּהִיָּה רַק מִמִּבּוּל וְאִילָךְ, שְׂאֵז נִשְׁבַּע ה' שֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹד מִבּוּל הַמִּים לְשַׁחַת הָאָרֶץ. (עמ' כג)

הַרְקִיעַ הוֹצֵרךָ לְחִיּוּק בְּגַלּל זַעֲקַת הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ (א, ז). עַם רמז הַתִּיבוֹת וְהָאוֹתוֹת גִּימְטְרִיָּה וְנִתְרוֹמֵם זַעֲקָה מִכָּל הַבְּרוּאִים. הַכּוֹנֵה לְתַרְץ הַתְּמִיָּה שֶׁלֹּא מְצִינוֹ בְּשׁוּם בְּרִיאָה מִמַּעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית שֶׁהוֹצֵרָה לְתַקְפָּה וּלְחִזְקָה אַחַר שֶׁנִּבְרָאָה כְּמוֹ הַרְקִיעַ, עַל כֵּן רָמַז בְּגִימְטְרִיָּה שֶׁעֲלָתָה זַעֲקָה מִכָּל הַבְּרוּאִים הַתַּחְתּוֹנִים, בְּשִׁעָה שֶׁהַבְּדִיל בֵּינֵיהֶם לַעֲלִיוֹנִים בְּעִשְׂיַת הַרְקִיעַ, צַעֲקוֹ אֲנִן בְּעֵינֵן לְמַהוּי קָמִי מִלְּפָא, כְּמִבּוֹאֵר בְּרַבּוּתֵינוּ ז"ל (מקוים זכר יט, ג) עַל הַמִּים הַתַּחְתּוֹנִים. וְעַל כֵּן הִיָּה הַרְקִיעַ רוֹפֵף וְהוֹצֵרךָ חִיּוּק יוֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר הַבְּרוּאִים כְּמִבּוֹאֵר בְּרַבּוּתֵינוּ ז"ל (ילקוט שמעוני קרח, רמו פסנה) אֶצֶל אֶהְרֵן שְׂאֲחֵרִי מַחְלֻקַת קָרַח אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כֹּל מִי שִׁירְצָה יָבוֹא וַיַּעֲוֹרֵר כְּנִגְדְּךָ, חִזְקוֹ וְנָתַן לוֹ כ"ד מִתְּנוֹת כְּהוֹנָה. (עמ' כג)

אֵלֵיהוּ מַחְבֵּר בֵּין עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים

וַיַּבְדֵּל (א, ז). גִּימְטְרִיָּה אֵלֵיהוּ. הַכּוֹנֵה דרוש מִכִּיּוֹן שֶׁהַבְּדִיל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּין הָעֲלִיוֹנִים לְתַחְתּוֹנִים, הוֹצֵרךָ לְבְרוּא דְרַךְ מְמוּצָע בֵּינֵיהֶם שִׁיתְּאֲחָדוֹ עַל יָדוֹ,

הַבְּדִלַת הַמִּים לַעֲוֹלָם רַק אַחֲרֵי הַמִּבּוּל

וַיְהִי מְבַדִּיל בֵּין מִים לְמִים (א, ז). רֵאשִׁי תִיבוֹת מִמִּבּוּל. יֵשׁ לוֹמֵר דְּבָא לְתַרְץ

ביאורי הצדיק

רבינו לשאול שהרי דבר ה' קיים תמיד ואיך בשעת המבול בטלה ההבדלה בין מים עליונים לתחתונים.

ז. היינו שבשעת הפטירה נוספת הארת הנשמה על האדם ולכן בשעת פטירת רבי זירא התגלה אצלו האור הגנוז. ח. כוונת

כִּידוּעַ (עַן חַיִּים שְׁעַר מִצַּר פֶּתַח 6) שֵׁשׁ מְמוֹצָע בֵּין
כָּל אַרְבַּעַת הַיְסוּדוֹת אֲשֶׁר רוּחַ מִיָּם עָפָר,
וְעָשָׂה לְאֱלֹהֵינוּ, שִׁיְהִיָּה מְמוֹצָע בֵּין
עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים. (עמ' כג)

הבוכה בשעת תפלתו זוכה לשפע ממקום
נסתר

וַיִּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרַקִּיעַ וּבֵין
הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרַקִּיעַ (א, ז).
דְּקָדֵק בְּסֵפֶר הַקְּדוּשׁ אֲגָרָא דְכֻלָּהּ (נְלֹאשִׁית
כֹּאן) מִבְּעַל בְּנֵי יִשְׁשׁוּכָר לְמַה הַקְּדִים מִיָּם
הַתַּחְתּוֹנִים הַגְּשָׁמִיִּים לְמַיִם הָעֲלִיוֹנִים
הַרוּחָנִיִּים... וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר עַל פִּי
הַמְּבֹאֵר בְּרַבּוּתֵינוּ ז"ל (תְּקוּנֵי זֹהַר י"ט, ג) דְּכֻכּוֹ
בְּשַׁעַת הַבְּדֵלָה, אֲנִן בְּעֵינַן לְמַהוּי קָמִי
מִלְכָּא. וְאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל (מַגִּינָה ה, ג)
דְּכֻכְיָהּ בּוֹכָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּבִתִּי
גְּרָאִיט, זֶה לְשׁוֹנֵם, מְקוּם יֵשׁ לוֹ לְהַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא וּמִסְתָּרִים שְׁמוֹ, שְׂאִין רְשׁוֹת שָׁם
לְשׁוֹם מִלְּאָךְ לְהַכְנִס שָׁם (כִּיכָה רַבֵּי, פְּתִיחַתָּא
כז). וּמִי שְׂבוּכָה בְּשַׁעַת הַתְּפִילָּה נִשְׁפָּע לוֹ
מִשָּׁם, וְעַל כֵּן זָכוּ מִיָּם הַתַּחְתּוֹנִים
לְהַקְדָּמָה. (עמ' כד)

הקב"ה שאול לספק לישראל צרכיהם ולפטור
מכל עונש על ידי קבלת התורה

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרַקִּיעַ שָׁמַיִם (א, ח). רָאשֵׁי
תִּיבוֹת אֱלוֹשׁ, שָׁם הַתְּחִיל הַמָּן
לְרַדַּת לְיִשְׂרָאֵל, עֵינַן סֹדֵר עוֹלָם רַבָּה (פֶּתַח
ה) דְּכֻתִּיב (שְׁמוֹת טו, ז) הַנְּנִי מְמַטִּיר לָכֶם לַחֵם
מִן הַשָּׁמַיִם. נְרַמְזוּ כֵּאֵן שְׁתִּיכְף מִשַּׁעַת
הַבְּרִיאָה, הַכִּין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שִׁוְרִיד

בְּשִׁבִיל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן מִן הַשָּׁמַיִם, שֶׁהָיוּ
בוֹ כָּל הַטְּעָמִים וְכָל צְרֻכֵי בְּנֵי אָדָם,
כְּאוֹמְרָם ז"ל (יומא ט"ה, ב) שִׁירְדוּ לָהֶם אֲבָנִים
טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת עִם הַמָּן, הֵינּוּ לְפִי
שֶׁהָכִינוּ אֶת עֲצָמָם לְקַבֵּל הַתּוֹרָה,
הַשְּׁתַדֵּל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ
וּבְעֲצָמוֹ לְהַמְצִיא לַחֵם וְכָל צְרֻכֵיהֶם. וְעַל
יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה מִצִּירוּף אֱלוֹשׁ צִירוּף שְׂאוּל,
שְׂכַבְיָכוּל שְׂאוּל לְנוֹ הַמְצִיא לְנוֹ כָּל
צְרֻכֵינוּ. וְיִדוּעַ הַדִּין שֶׁשְׂאֵלָה בְּבַעֲלִים
פְּטוּר (בבא מציעא ז"ג, ב), וְעַל יְדֵי זֶה נִפְטָרִין
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל עוֹנְשֵׁינָם עַל יְדֵי קַבְּלַת
הַתּוֹרָה. עַל כֵּן וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרַקִּיעַ
שָׁמַיִם, עִם הַכּוֹלָל גִּימְטְרִיָּה שְׂאוּל רָם לִי,
טוֹר יָרִים יב"ק, פִּירוּשׁ, 'רָם' הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא, הוּא כְּבִיכּוֹל 'שְׂאוּל' לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל
לְהַסְפִּיק כָּל צְרֻכֵיהֶם עַל יְדֵי קַבְּלַת
הַתּוֹרָה. 'טוֹר', בְּהַר סִינַי. 'יָרִים', נִתְרוֹמֵם
עַל יְדֵי זֶה כַּחַם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. 'יב"ק',
לְעִשׂוֹת יַחּוּד הַיָּוֵה אֱלֹקִים^א, שְׁחַסְדֵי הַיָּוֵה
יִמְתִּיקוּ דִּינֵי אֱלֹהִים מֵעֲלֵינוּ וּמֵעַל כָּל
יִשְׂרָאֵל אָמֵן, כִּידוּעַ דִּיב"ק נוֹטְרִיקוֹן יַחּוּד,
בְּרַכָּה, קְדוּשָׁה^ב, שְׁעַל יְדֵי זֶה נִמְשָׁךְ שְׁפַע
לְכָל הָעוֹלָמוֹת. (עמ' כד)

נערה שלא קלקלה זכתה להקבע בין הנוכחים

אֶת שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים (א, טו). כְּכֹר^{רמז}
כְּתַבְנוּ לְעִיל שְׁמוֹכָא בִּילְקוּט שְׁמַעוֹנִי
(נְלֹאשִׁית, רמז טו) כְּשֶׁהִפִּיל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
הַמְּלֹאכִים שְׁקֻטְרָגוֹ עַל בְּנֵי אָדָם, מִיָּד
רָאָה שְׁמַחְזָאֵי רִיבָה אַחַת וּשְׁמָה אִיסְטָהֵר,

ביאורי הצדיק

ושם אלקים הוא מידת הדין, והגימטריה של
שניהם היא במספר 'יב'ק'. יב. מבואר
בספרים (תְּקוּנֵי זֹהַר סג, א ועוד רבים) ששלמות
הבריאה היא שמתגלה בעולם יחוד, ברכה,
קדושה.

מ. אמרו שם שהקב"ה בוכה בבתים הפנימיים
שנקראים 'מסתרים'. י. היה זה אחרי שנסעו
מאילים למדבר סין ואח"כ לאלוש, כמו
שמבואר בפרשת מסעי, ושם נאמר להם שירד
להם המן. יא. שם הויה הוא מידת הרחמים

נתן עיניו בה, אמר לה השמע לי, אמרה לו איני שומעת לך עד שתלמדני שם המפורש שאתה עולה בו לרקיע, בשעה שאתה זוכרהו. לימדה, הזכירה אותו ועלתה לרקיע ולא קלקלה עמו. אמר הקדוש ברוך הוא האיל והפרישה את עצמה מהעברה, לךך יקבעוה בין שבעה כוכבים הללו, וקבעוה בכימה. ונראה לעניות דעתי שנרמז כל זה בראשי תיבות את שני המאורות הגדולים, ראשי תיבות האשה. ואת, לשון טפל שהקדוש ברוך הוא ציוה שיקבעוה בין המאורות כטפלה להן, וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. (עמ' כו)

אכילת דגים נותנת באדם כח לפרות ולרבות

וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַמַּיִם (א, כב). יש לךדק מה פונת תיבת 'לאמר' כאן, דלמי יאמרו הדגים, ולהלן (פסוק כז) בברכת האדם לא כתבו 'לאמר'. ואולי יש לומר על פי אומרם ז"ל (נלוט מ, ב) דגים קטנים מפרין ומרבין ומברין כל גופו של אדם. וזה הכונה ד'לאמר', דבמה שמבריאין את האדם ומכניסין בו כח לפריה ורביה בזה הרי הם כאומרים לאדם פרה ורבה. (עמ' כז)

בבריאית האדם עיקר הבריאיה נרמז שיתוף מדת הרחמים

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֵׂה אָדָם (א, כו). הנה מה שמנין כ"ו שגימטריה הויה מדת הרחמים נזדמן לפסוק ויאמר אלהים נעשה אדם², נראה לפרש על פי אומרם ז"ל (נלאשית רנב פרשה יב אות טו) שבתחילה עלה

במחשבה לבראתו במדת הדין, ראה שאינו מתקיים, שיתף מדת הרחמים והקדימו למדת הדין, הלא הוא דכתיב (נלאשית ג, ד) ביום עשות ה' אלהים. וכן נרמז זה במספר הפסוק דנעשה אדם, שזהו עיקר הבריאיה, מספרו כ"ו מדת הרחמים. (עמ' ל)

על ידי שמירת ברית קודש ניתן כח לבטל את גיורות הקב"ה

וַיְרַדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבַעֲוֹת הַשָּׁמַיִם (א, כו). מה דרוש שזהזכיר תחילה דגים, נראה לעניות דעתי על פי אומרם ז"ל (ננא נמרא עד, ג) דגים פריצי. וכונת הפסוק וירדו בדגת הים, שאם יתגבר האדם למשול ביצרו בתאות המשגל, שנטבע ביותר בדגים, על ידי זה ימשול בכל הבריאיה, וכמו שכתוב בספרים הקדושים (מפאלת שלמה, סיי שרה ד"ה לכן נראה ל) אהא דאמרו רבותינו ז"ל (מועד קטן טו, ג) על פסוק (שמואל ב' כג, ג) צדיק מושל ביראת אלקים, שהקדוש ברוך הוא גוזר גזירה והצדיק יכול לבטלה. הדינוק שאמרו "צדיק", היינו שומר ברית קודש³, שזה מדה כנגד מדה, דכיון שהוא מבטל גזירת הבורא יתברך במה שהטביע בו, כאומרם ז"ל (שגת קנב, ב) אשה חמת מלא צואה, ופיה מלא דם, והכל רצין אחריה, אלא גזירת המלך היא, והצדיק מבטלה, ואינו רץ אחריה, על פן גם שאר גזירות שגוזר הקדוש ברוך הוא נותן רשות ביד הצדיק לבטלן. (עמ' לו)

גם בזמן הגלות נשארה לישראל ממשלה על הדגים

וַיְרַדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם (א, כו). עיין אלשיך פשט הקדוש שהקשה, וכי זו היא

ביאורי הצדיק

יג. הכוונה שזה הפסוק הכ"ו מתחילת התורה. יד. כמו שנקרא יוסף הצדיק על כך ששמר את בריתו.

תְּכַלִּית הָאָדָם שְׁלֹזָה נִבְרָא לְהִיּוֹת אִישׁ יוֹדֵעַ צִיד. וְיֵשׁ לוֹמֵר עַל פִּי אוֹמְרָם ז"ל (שנת כו, ב) עַל פְּסוּק (יחמיה נב, טו) וּלְכוּרְמִים וּלְיוֹגְבִים^{טו}, אֵלוֹ צִיִּידֵי חִלְזוֹן. אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ראה סוף פמיתסא דלכיה רצה, ונפירוט מהרו"ו) שְׁאֲפִילוֹ בְּעַת הַחוּרְבָן שֶׁהָיוּ תַחַת נְבוּכַדְנֶאֶצַּר הִרְשַׁע שֶׁהִכְרִיחַם לְעַבְדוֹת פָּרָךְ, מִכָּל מְקוֹם הִנִּיחַ לָהֶם קֶצֶת מִמְשָׁלָה לְצוּד דְּגָיִם. (עמ' לב)

סדר בעלי החיים בפסוק לפי קושי שליטת האדם עליהם

וַיְרִדוּ בְּדִנַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה פֶּשֶׁט וּבְכָל הַרְמֻשׁ (א, כו). יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּלָרְבוּתָא נִקֵּט זֶה הַסֵּדֵר, דְּאֲפִילוֹ הַדְּגָיִם שֶׁהֵמָּה מְכַסִּים עֲלֵיהֶם וְאֵינָם נִרְאִים לְעֵינַי, אֵף עַל פִּי כֵן יִהְיֶה שְׁלִיטַת הָאָדָם עֲלֵיהֶם. גַּם הָעוֹפּוֹת אֵף עַל פִּי שְׁנֵרָאִים לְעֵינַי, אֵף פּוֹרְחִים בְּאֹוִיר וְקִשָּׁה לְאָדָם לְצוּדָם, אֵף עַל פִּי כֵן יִשְׁלוֹט עֲלֵיהֶם. וּבַבְּהֵמָה אֵף עַל פִּי שֶׁחֻזְקָה מְאֹד וְכוּחָה גְּדוֹל מִכַּח הָאָדָם, בְּפֶרֶט שְׁאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (נשא קמא י, ב) דְּחִיָּה בְּכָלל בְּהֵמָה, וְיִשְׁנֵם חַיּוֹת גְּדוֹלוֹת מְאֹד כְּפִיל וְכֶרָאִם, וְטוֹרְפוֹת כְּאַרְיוֹת וְנִמְרִים, אֵף עַל פִּי כֵן יִשְׁלוֹט הָאָדָם עֲלֵיהֶם. וּבְכָל הַרְמֻשׁ יֵשׁ לוֹמֵר דְּהַפְּנֵגָה עַל נְחָשִׁים, עֶקְרָבִים וְקַרוֹקוּדִיל^{טז} וְכַדוּמָה שְׁמַמִּיתִים בְּאַרְסָם, אֵף עַל פִּי כֵן יֵשׁ לוֹ שְׁלִיטָה עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁאֲמַר רַבִּי חֲנִינָא בֶן דּוֹסָא (נכות לג, ב) רָאוּ שְׁאִין הָעֶרּוּד מִמִּית

פֶּשֶׁט

אֶלָּא הַחֲטָא, שְׁאֵז נִשְׁתַּנָּה צוּרַת הָאָדָם מִחֲמַת רוּחַ שְׁטוּת שְׁנִכְנַסָּה בּוֹ, אָבָל כָּל זְמַן שֶׁצּוּרַתוֹ צוּרַת אָדָם, יֵשׁ לוֹ שְׁלִיטָה עַל כָּל הַבְּרִיאָה. (עמ' לב)

השׁייכות בין 'כתנות אור' ל'הנה טוב מות' בתורתו של רבי מאיר

וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד (א, לא). אֵיתָא (בראשית רבה דרוש פרשה ט אות ה) בְּתוֹרַתוֹ שֶׁל רַבִּי מְאִיר מְצָאוּ וְהִנֵּה טוֹב מוֹת. (שס פרשה כ אות יב) בְּתוֹרַתוֹ שֶׁל רַבִּי מְאִיר מְצָאוּ כְּתוּב כְּתוּבֹת אור, בְּאֶל"ף. וְצָרִיךְ לְהִבִּין שְׁנֵי הַשִּׁינוּיִים. וְנִרְאָה לְעֵינֵינוּ דְּעֵצֵי דְהִנָּה כְּתוּבוֹ הַמְּקַבְּלִים (קנ הישר פרק קב) בְּסוּד הַכְּתוּב (תהלים פ, יד) יְכַרְסֵּמֶנָּה חֲזִיר מֵיעַר, וּבְמִסּוּדָה דְהַע' מֵיעַר תְּלוּיָה, דְרַמְזוֹ לְנִשְׁמַת רַבִּי מְאִיר שֶׁהִיטָה שְׁקוּעָה בְּקִלִּיפַת אָדָם, שֶׁהוּא דוּמָה לְחֲזִיר, מֵיעַר כְּמוֹ מֵאֹר, הֵינּוּ נִהְר"י, דְאוֹתִיּוֹת אַחֲזָה"ע מִתְחַלְפוֹת כִּידוּעַ. וְהִנָּה קִיָּמָא לָן (כלים פרק יז משנה יז) כָּל שְׁטָמָא בִּיבֻשָּׁה טְהוּר בְּמִים, וְחֲזִיר הַמִּים כְּשֶׁעוֹלָה לְמַעְלָה נַחֲלֵשׁ וְאֵינוּ יְכוֹל לְהִזִּיק, אָבָל עוֹנֹתֵינוּ גְרַמּוּ שְׁנַתְחַלֵּף הָא' בַּע' וְנַעֲשֶׂה חֲזִיר מֵיעַר, חֵית הַיְבֻשָּׁה, שֶׁהוּא מְזִיק גְּדוֹל וְנוֹרָא^{יז}.

וְהִנָּה כְּשִׁיבָאָה נִשְׁמַת רַבִּי מְאִיר מִהַקְּלִיפָה עַל יְדֵי שְׁנַתְגִּייר נִירוֹן קִיסַר^{יח}, כְּמַבּוֹאֵר בְּגִמְרָא (גיטין טו, ב) שֶׁהִיָּה מִמְלִכֵי רוּמִי, הוּא אָדָם, הַמְּשִׁיךְ כְּבָר הָאוֹר בְּגַמ' שֵׁם.

ביאורי הצדיק

שכתב הרמב"ן (בראשית מא, א) ורומזים לשמו של רבי מאיר. ית. כלומר, שאילו החזיר היה מהנהר אז כשהיה עולה ליבשה כוחו היה נחלש, אלא שבעוונותינו החזיר עולה מהיער כלומר שמקורו מהיבשה. יט. ויצא רבי מאיר מזרעו של נירון קיסר כמבואר בגמ' שם.

זו. לשון הפסוק שם "ומדלת הארץ השאיר נבוזראדן רב טבחים לכורמים וליוגבים", והגמ' דורשת שאלו צידי חילזון דהיינו מין דגים. וזו כוונת רבינו כאן להראות שגם בזמן הגלות נשארה לישראל ממשלה על הדגים. זו. תנין ענק. יז. יתכן שכוונת רבינו לרמוז כאן שיאור ונהר הם מלשון 'אורה' כמו

דְּלַעֲתִיד לְבוֹא, וְעַל כֵּן כָּתִיב בְּתוֹרַתוֹ עוֹר
בָּא', אֲךָ כִּדֵי שְׁלֵא תִקְשֶׁה וְכִי אִיתְגַּוְרִי
אִיתְגַּרֵּר², דְּקוֹדֵם הַחֲטָא הָיוּ עֲרוּמִים, וְאַחַר
הַחֲטָא נִתְּן לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּתוּנֹת
אוֹר, עַל כֵּן דְּרַשׁ רַבֵּי מֵאִיר טוֹב מְאֹד,
טוֹב מוֹת, דְּהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִדַע שְׁהֻמוֹת
צוֹרֵךְ לְעוֹלָם הַזֶּה בְּשִׁבְלֵי הַרְשָׁעִים, חִירָם
מְלַךְ צוֹר, וְנִבְּוֹכְדִנְצַר וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה
כְּאוֹמְרָם ז"ל³ (נְרַאשִׁית רַבֵּי פֶרְשֵׁי ט אֹת ה').
אֲבָל הֲלֹא מֵאֲתוֹ לֹא תִצָּא הָרַע²² (אִיכָה ג,
ל), עַל כֵּן נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם²³
(מַהֲלִים סו, ה), הַמְתִּינִן עַד אַחַר חֲטָא עֵץ
הַדַּעַת וְאֵז וְנַעֲנַשׁ אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּמִיתָה,
וְנִכְתָּב עַל שְׁמוֹ. (עַמ' לג)

(כ"א), מִפְּנֵי מָה לֹא נֶאֱמַר בְּכָל מַעֲשֵׂה
בְּרֵאשִׁית תִּיבַת וַיְהִי עִם הַבְּרִיאָה שֶׁנִּבְרְאָה,
אֲלֵא בְּאוֹר וּבְאָדָם. וַיֵּשׁ לוֹמַר וַיְהִי
גִימְטְרִיָּה אֵל, דְּשְׁנֵי דְבָרִים הִלְלוּ יֵשׁ בָּהֶם
גִּילּוּי אֱלֻקוֹת בְּיוֹתֵר. בְּאוֹר כְּתִיב (דֵּינִאל ג, כג)
וְנִהוּרָא עֲמִיָּה שְׂרָא²⁴. וּבְאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
כְּתִיב (נִמְדַנְר ג, כג) כֶּעֶת יֹאמַר לִיעֲקֹב
וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל, דְּרָשׁוּ רַבּוּתֵינוּ ז"ל
(נִמְדַנְר רַבֵּי פֶרְשֵׁי כ אֹת כ) שְׁתַּהֲיָה מְחִיצָתָן
לְפָנִים מִמְּחִיצַת מְלֹאכֵי הַשָּׁרַת, וּמְלֹאכֵי
הַשָּׁרַת, יִשְׁאַלוּ לְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל, לְכַף
נִסְמַךְ לָהֶם וַיְהִי כִּנ"ל. (עַמ' לט)

שמו של האדם הוא חיותו

הָאָדָם לְנַפְשׁ חַיָּה (ב, ז), סוֹפֵי תִיבּוֹת הַשֵּׁם, דְּרֹשׁ
דְּכָל חַיּוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם מְקֻדְּשֵׁת
אוֹתוֹת דְּשְׁמוֹ כִּפְיֹדַע מְסַפְּרִים הַקְּדוּשִׁים
(אוֹר הַמַּיִם נְרַאשִׁית ל, י; תוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף פֶּרְשֵׁי שְׁמוֹת,

באור ובאדם יש גילוי אלוקות ביותר

וַיְהִי הָאָדָם לְנַפְשׁ חַיָּה (ב, ז), עֵינֵין מַה
שְׁכַתְּבֵנוּ לְעִיל²⁵ הָעֶרֶת רַבֵּינוּ בְּחַיֵּי

בִּיאוּרֵי הַצְדִּיק

לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר: כִּי בְיוֹם אַכְלָךְ מִמְּנוֹ מוֹת
תָּמוּת (בְּרֵאשִׁית ב, יז). מִשָּׁל לְמַה הַדְּבַר דּוּמָה,
לְמִי שֶׁמִּבְקֵשׁ לַגְרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, כִּשְׁבַקֵּשׁ לִילֵךְ
לְבֵיתוֹ כְּתָב גִּט, נִכְנַס לְבֵיתוֹ וְהִגִּט בִּידוֹ, מִבְּקֵשׁ
עֲלִילָה לְתַנּוּ לָהּ. אִמַר לָהּ: מִזְגִי לִי אֶת הַכּוֹס
שֶׁאִשְׁתָּה. מִזְגָה לוֹ. כִּיּוֹן שְׁנִטְלַת הַכּוֹס מִיָּדָה,
אִמַר לָהּ: הֲרִי זֶה גִיטְךָ. אִמְרָה לוֹ: מַה פִּשְׁעִי.
אִמַר לָהּ: צִאִי מִבֵּיתִי שְׁמוֹזַגְת לִי כּוֹס פִּשּׁוֹר.
אִמְרָה לוֹ: כִּבֵּר הֵיית יוֹדַע שֶׁאֲנִי עֲתִידָה לְמוֹזֹג
לְךָ כּוֹס פִּשּׁוֹר, שְׁכַתְּבַת הַגִּט וְהִבַּאתוֹ בִּידְךָ. אִף
כֵּן, אִמַר אָדָם לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוּנוּ
שֶׁל עוֹלָם, עַל שֶׁלֹּא בִּרְאֵת עוֹלָמְךָ קִדְּם שְׁנֵי
אַלְפִים שְׁנָה, הֵייתָ תוֹרָה אֲצִלְךָ אֲמוּן, שֶׁכֵּךְ
כְּתִיב: וְאֵהִיָּה אֲצִלּוֹ אֲמוּן וְאֵהִיָּה שְׁעִשׂוּעִים יוֹם
יוֹם (מִשְׁלֵי ח, ל), שְׁנֵי אַלְפִים שְׁנָה, וְכְתִיב בְּה,
זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהֶל (בְּמִדְבָר יט, יד).
אַלוּלֵי שֶׁהַתְּקַנַּת מוֹת לְבִרְיוֹת, הֵייתָ כּוֹתֵב בְּה
כֵּךְ. אֲלֵא בֵּאת לְתוֹלוֹת בִּי אֶת הָעֲלִילָה. הוּי,
נוֹרָא עֲלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם, ע"כ. וְעֵינֵין שֵׁם
דּוּגְמָאוֹת נּוֹסִפוֹת. כִּד. לַעֲת עֵתָה לֹא נִמְצָא.
כֵּה. תְּרַגּוּם: הָאוֹר נִמְצָא אִיתּוֹ.

כ. שִׁיצָאוּ נִשְׁכָּרִים מִהַחֲטָא שֶׁקִּבְלוּ כְּתוּנֹת אוֹר.
כֵּא. ז"ל הַמְדַרְשׁ שֵׁם: אִמַר רַבֵּי שְׁמוּאֵל בְּר
נַחֲמָן, רַכּוּב הֵייתִי עַל כְּתַפּוֹ שֶׁל זְקִנִי וְעוֹלָה
מִעִירוֹ לְכַפֵּר חֲנֵן דְּרַךְ בֵּית שְׁאָן, וְשִׁמְעֵתִי אֶת
רַבֵּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלַעְזָר יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ בְּשֵׁם רַבֵּי
מֵאִיר, הִנֵּה טוֹב מְאֹד, הִנֵּה טוֹב מוֹת. רַבֵּי חֲמַא
בְּר חֲנִינָא אִמַר, רַאוּי הִיָּה אָדָם הָרֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא
לְטַעוֹם טַעַם מִיתָה, וְלִמָּה נִקְנְסָה בּוֹ מִיתָה,
אַלֵּא צִפָּה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁנִּבְּוֹכְדִנְצַר וְחִירָם
מִלְךְ צוֹר עֲתִידִין לַעֲשׂוֹת עֲצֻמָּן אֱלֹהוֹת, לְפִיכְךָ
נִקְנְסָה בּוֹ מִיתָה. **כֵּב**. כְּלוֹמַר שֶׁהַקְּב"ה לֹא
מִבִּיא אֶת הָרַע אֲלֵא הוּא נִגְרַם עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי
הָאָדָם. **כֵּג**. עֵינֵין "נוֹרָא עֲלִילָה לְבְנֵי אָדָם"
הוּא מְסוּדוֹת הַבְּרִיאָה וְנִתְּבַאֵר בְּכִמָּה מְקוֹמוֹת
בְּחַז"ל, וְבַעֲיָקָר בְּמִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא (וִישַׁב, ד) וְז"ל
הַמְדַרְשׁ: בֵּא וְרֵאָה כִּשְׁבֵּרָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אֶת הָעוֹלָם, מִיוֹם הָרֵאשׁוֹן בְּרֵא מְלֹאךְ הַמוֹת.
מִנִּין, אִמַר רַבֵּי בְרַכִּיָּה, מִשׁוּם שְׁנֵאמַר: וְחִשַּׁךְ
עַל פְּנֵי תְהוֹם (בְּרֵאשִׁית א, ב), זֶה מְלֹאךְ הַמוֹת
הַמְּחַשִּׁיךְ פְּנֵיהֶם שֶׁל בְּרִיוֹת. וְאָדָם נִבְרָא בְּשֵׁשׁ,
וְעֲלִילָה נִתְּלָה בּוֹ שֶׁהוּא הִבִּיא אֶת הַמִּיתָה

פרשת תולע, וכמו שכתב מהר"ל דהשם הוא
הַעֲצָם (גבורות ה' פרק כה).

משה רבינו זכה למדריגת חיה ולא למדריגת
יחידה

או יאמר דסופי תיבות משה, וכמו שכתב
אור החיים הקדוש דמשה רבינו עליו
השלום זכה בחייו לנשמה בְּחִינַת חַיָּה
(ראה שער הפסוקים וימי ד"ה עד כי יבא טילה) מה
שאיין שום אדם זוכה לזה עד זמן ביאת
גואל צדק. ואז יזכה משה רבינו עליו
השלום לבחינת יחידה, דמשה רבינו עליו
השלום עצמו יהיה משיח (שער הפסוקים ט),
בסוד הכתוב (קהלת א, ט) מה שהיה הוא,
ראשי תיבות משה (ספר הרוקח על המורה, חלמ
הנרכה וראה אור המייס דגריס ג, כה). וזה כְּוִנַּת
הכתוב ויהי האדם, הידוע, משה רבינו
עליו השלום, שקראוהו מלאכי השרת
אדם, כאומרם ז"ל (שבת פט, א) על פסוק
לְקַחְתָּ מִתְּנוּת בְּאָדָם, בשכר שקראוהו
אדם, לנפש חיה, אבל עדיין לא זכה
לבחינת יחידה עד אחר גמר התיקון. על
כן אמר ויחיה^{כו}, שלא גמרו התיקון בזמן
קבלת התורה, דאם היו עומדים אז
במדריגה ולא היה מעשה העגל, היה
משה רבינו עליו השלום תיכף אז משיג
בְּחִינַת יְחִידָה, ומשיג בְּחִינַת מְשִׁיחַ, ונכנס
עמָהם לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, יהי רצון שנוזקה
במהרה בימינו אמן. (עמ' לט)

עצת הנחש היתה לשתות יין מעץ הדעת לפני
כניסת שבת

רמז
וְעֵץ הַדַּעַת מִזֵּב וְרַע (ב, ט). בְּסֵפֶר הַקְּדוּשׁ
אֲגָרָא דְכֻלָּהּ (כאן) כְּתַב דְּרָאשֵׁי תִיבוֹת^{כז}
גִּימְטְרִיָּה הָיְתָה. וְנִרְאָה לִי לְהוֹסִיף עַל דְּבָרָיו
הַקְּדוּשִׁים דְּסוֹפֵי תִיבוֹת בְּעֵצַת, הַכּוֹנֵה עַל
יְדֵי שְׁהַנִּיחַ צִוּוּי ה' הַנִּרְמָז בְּרָאשֵׁי תִיבוֹת
וְהַלֵּךְ אַחַר אֲשֶׁתּוֹ, שֶׁהִיא בְּזֵה עֵצַת הַנְּחֹשׁ
לְאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת בְּשֵׁעַת אִיסוּרוֹ, גֵּרַם רַע
לְעֲצָמוֹ וּלְכָל הָעוֹלָם. דָּאִם הִיָּה מְמַתִּין עַד
שֶׁיִּקְדַּשׁ הַיּוֹם, הִיָּה מְצוּהָ לְקַדֵּשׁ עַל הַיּוֹם^{כח}
וּכְאוֹמְרָם ז"ל (יומא ע"א, א) זֵין לְתַלְמֵי יְדֵי
חֲכָמִים, שֶׁנִּקְרָאִים שֶׁבֶת (והר ס"ג כ"ט, א),
שׁוֹתֵהוּ וְטוֹב לוֹ^{כט} (ברכות נו, א). (עמ' מ)

על ידי עצת חוה נהפך היין מטוב לרע

רמז
וְעֵץ הַדַּעַת מִזֵּב וְרַע (ב, ט). עִם הַכּוֹלֵל
גִּימְטְרִיָּה חָוָה כְּעֵצַת נְחֹשׁ, עֲשֵׂתָה
אוֹתוֹ רַע עַל יְדֵי שֶׁשִׂתָּה מִמֶּנּוּ קוֹדֵם
זְמַנּוֹ. דָּאִם הִיָּה מְמַתִּין עַד הַלֵּילָה הִיָּה
מְקַדֵּשׁ עַל הַיּוֹם, וְלֹא הִיָּה שׁוֹם חֲטָא וְרַע,
אֲדַרְבָּא הִיָּה עוֹשֶׂה מְצוּהָ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
בְּלִקוּטֵי תוֹרָה דְּאֲרִיז"ל (ראה אור המייס בראשית
א, כט). (עמ' מ)

כיצד עבד אדם הראשון ביום נישואיו הר
אסור במלאכה

פלפול
וַיִּנְחַחוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעֵבְרָה וּלְשִׁמְרָה (ב, טו).
הַקְּשָׁה בְּחֻמְדַּת צְבִי (ראה בית אמת עמ')

ביאורי הצדיק

הראשון היה גפן, שאין לך דבר שמביא יללה
על האדם אלא יין, וזהו שכתב שאם היה מחכה
עד שבת היה מצוה לקדש על היין. כ"ט. בגמ'
שם מבואר שיין לתלמיד חכם לעולם שותהו
וטוב לו, וכוונת רבינו שאם אדם הראשון היה
מחכה לשבת אז היה בחינת תלמיד חכם, ואז
כשהיה שותה את היין היה טוב לו.

כו. כוונת רבינו לגמ' במגילה י, ב) שכל מקום
שנאמר 'ויהי' הוא לשון צער, וזהו לשון 'וי'
במילת 'ויהי'. וכאן הצער על זה שמשה לא זכה
לבחינת יחידה שעל ידה היינו זוכים לתיקון
השלם. כז. של הפסוק 'ועץ הדעת טוב ורע'.
כח. כוונת רבינו לדברי הגמ' בברכות (מ, א)
שרבי מאיר אמר שאילן שאכל ממנו אדם